Anul XXVII
Nr. 523
12 pag. 3,50 lei

REVISTA CULTULUI MOZAIC

APARE BILUNAR

REDACȚIA: București, str. Popa Rusu nr. 24 — tel. 11.30.80. ADMINISTRAȚIA: str. Sf. Vineri nr. 9 — tel. 15.50.90

1 FEBRUARIE 1983
18 ȘVAT 5743

LA MULȚI ANI!

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale Domnului NICOLAE CEAUȘESCU

Președintele Republicii Socialiste România

La împlinirea a 65 de ani de la naștere și a 50 de ani de luptă neobosită în slujba dreptății și patriei, vă rugăm să ne îngăduiți ca, în numele Federației Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România și în numele nostru personal, să vă adresăm cele mai bune urări de sănătate și fericire, precum și de noi succese sporite în binecuvîntata misiune ce o îndepliniți.

Omagiul nostru, plin de respect și dragoste, se alătură celui al tuturor cetățenilor acestei țări, pe care o călăuziți cu înțelepciune și dăruire pe căile înfloririi și progresului și al cărei prestigiu în întreaga lume l-ați înălțat spre culmi nicicînd atinse.

Alături de credincioșii celorlalte culte, vă exprimăm, și cu acest prilej, profunda recunoștință pentru deplina libertate religioasă de care ne bucurăm, pentru posibilitățile largi de a ne cultiva tradițiile, de a ne respecta credința și de a trăi în armonioasă frăție cu credincioșii celorlalte culte, uniți, prin comunitate de idealuri, în serviciul patriei comune.

Comunitățile evreiești vă transmit, totodată, omagiul lor plin de gratitudine și dragoste pentru omenia și înțelepciunea cu care rezolvați problemele noastre specifice, pentru consecventa și prestigioasa politică internă și externă a României socialiste, în slujba păcii între popoare și a dreptului fiecărui stat la existență suverană și independentă.

Vă încredințăm că vom ști să continuăm glorioasa tradiție a înaintașilor noștri de a lupta și munci pentru prosperarea României, că vom depune toate strădaniile spre a fi vrednici de cele șase veacuri de existență a obștilor evreiești în această țară și că vom înmulți eforturile noastre spre a aduce modesta noastră contribuție la măreața operă ce o săvîrșiți pentru patrie, pentru dreptate, pentru pace.

Cu cel mai profund respect,

Dr. MOSES ROSEN,
Șef Rabinul Cultului Mozaic,
Președintele Federației Comunităților Evreiești (M)
din Republica Socialistă România

Din gîndirea președintelui Nicolae Ceaușescu în problema națională

„Noi edificăm democrația în care muncitorii, țăranii, intelectualii, toți cetățenii patriei, indiferent de naționalitate, de locul de muncă, de religie, pot și trebuie să participe la luarea hotărîrilor privind dezvoltarea patriei noastre, punînd totul în slujba bunăstării și fericirii, a edificării unei societăți în care să nu mai existe nici o inegalitate, să se asigure deplina egalitate și afirmare a principiilor de dreptate și echitate socială. Această democrație pe care o edificăm — și o vom apăra cu toate forțele — este democrația muncitorilor, a poporului stăpîn pe destinele sale!"

•

„Trebuie să nu uităm nici un moment că anticomunismul — pe care cercurile reacționare îl ridică, din nou, astăzi, la politică de stat — a dus întotdeauna la o politică reacționară, a dus la fascism și la război, a dus la antisemitism, la șovinism și naționalism reacționar, la o politică de asuprire națională și de jefuire a altor popoare. Lupta pentru libertăți democratice, pentru democrație, pentru independență presupune a face să se renunțe la această politică, care nu corespunde intereselor nici unui popor și care este sortită eșecului. Trebuie să facem totul pentru ca în lume să se adopte o politică realistă, de colaborare, de pace, de respect al dreptului fiecărui popor de a-și organiza viața așa cum o dorește, fără nici un amestec din afară".

(Din „Cuvîntarea ținută la Adunarea solemnă consacrată împlinirii a 60 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist și a 25 de ani de la înființarea Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România").

„În același timp, în activitatea noastră politico-educativă trebuie să combatem cu fermitate și să demascăm orice manifestări naționaliste, șovine, rasiste, antisemite, orice încercare de învrăjbire a oamenilor muncii de diferite naționalități, îndeosebi a tineretului. Nu trebuie să uităm că tocmai în împrejurări internaționale grele cercurile reacționare imperialiste, fascismul au recurs la asemenea concepții pentru a-și promova politica de dominație și asuprire a popoarelor".

(Din „Expunerea la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din iunie 1982")

„Trebuie să combatem cu hotărîre concepțiile naționaliste de orice fel, antisemitismul și orice este legat de învrăjbirea oamenilor de diferite naționalități. Trebuie să educăm tineretul patriei, poporul nostru în spiritul frăției și solidarității, al prieteniei cu alte popoare în lupta pentru progres, pentru pace și bunăstare".

(Din „Cuvîntarea ținută la marea adunare populară consacrată deschiderii anului de învățămînt 1982—1983")

„Sîntem un popor muncitor, făurim o societate a muncii libere, în care s-au lichidat pentru totdeauna exploatarea și asuprirea de orice fel. Munca liberă constituie avuția supremă a societății. Numai prin munca unită a tuturor cetățenilor vom asigura progresul mai rapid al patriei, ridicarea continuă a gradului de civilizație materială și spirituală a poporului".

•

„În același timp, ținînd seama de existența naționalităților conlocuitoare din România, ca rezultat al dezvoltării istorice și al convieţuirii de secole, trebuie să aplicăm neabătut politica marxist-leninistă a partidului nostru în problema națională, asigurînd în toate domeniile deplina egalitate în drepturi, participarea egală la conducerea societății a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate. Trebuie să avem permanent în vedere că în momentele grele reacțiunea a acționat pe calea ațîțării, învrăjbirii și dezbinării popoarelor, a oamenilor muncii de diferite naționalități. De aceea, înfăptuind neabătut politica națională a partidului, asigurînd condițiile deplinei afirmări a oamenilor muncii de diferite naționalități, la fel cu întregul popor, trebuie să dăm o ripostă hotărîtă manifestărilor naționaliste, șoviniste, de orice fel, să respingem cu fermitate orice încercări ale reacțiunii internaționale de amestec în treburile interne ale României. Să nu uităm nici un moment că oamenii muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare sînt cetățeni ai României socialiste cu aceleași drepturi și obligații ca toți ceilalți cetățeni ai patriei. Pe măsura progresului general al societății, a soluționării problemelor dezvoltării societății se soluționează problemele tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate".

•

„În ultimii ani, în viața mondială are loc o reactivare, în diferite state, a forțelor reacționare, neofasciste, se intensifică manifestările șoviniste, rasiste, antisemite și teroriste. Se desfășoară o largă activitate de dezinformare a opiniei publice și de justificare a politicii de încordare, de înarmări, de încălcare a drepturilor și libertăților maselor largi populare, a independenței naționale a popoarelor.

Trebuie remarcat că cercurile reacționare, neofasciste își ascund în fața maselor, a popoarelor, adevăratele scopuri, erijîndu-se în apărători ai drepturilor omului, ai libertăților democratice, cînd în realitate nesocotesc cele mai elementare drepturi și libertăți ale omului, ale popoarelor de pretutindeni, urmărind să asigure continuarea politicii de înrobire, de asuprire, de învrăjbire și de dominație a popoarelor".

•

„Trebuie să înțelegem că lupta împotriva războiului, a reacțiunii și neofascismului, a anticomunismului, a șovinismului, rasismului, antisemitismului constituie o parte integrantă a luptei pentru destindere, pentru pace, pentru independență, pentru colaborarea egală între toate națiunile lumii, fără deosebire de orînduire socială".

(Din „Raportul prezentat la Conferința Națională a P.C.R. 16—18 decembrie 1982")

Bernard Malamud, un apologet al suferinței

Fișa biografică a scriitorului evreu american Bernard Malamud (n. 1914, Brooklyn, New York) ne indică un echilibrat debut în existență, un start semnificativ pentru opera sa literară. Elev la liceul „Erasmus Hall" (1928—1932) și student la City College din New York (1932—1936), unde obține primul grad al licenței (Bachelor's degree, 1934) și, ulterior, la Columbia University (1937—1938), pentru a primi (1942) Master's degree (licență care îi dă dreptul să predea în învățămîntul superior și să-și dea doctoratul), Malamud, spre deosebire de conaționalul și colegul său de breaslă Saul Bellow, se oprește la această treaptă a ierarhiei științifice. El se întoarce la „Erasmus Hall" ca pentru a respecta o nostalgică tradiție de obște rurală, răsplătind și continuînd munca dascălilor (1940—1948). Căsătoria cu Ann de Chiara (1945) și nașterea celor doi copii, Paul (1947) și Janna (1952), cooptarea sa ca membru al universității statului Oregon din Corvallis, predarea de cursuri serale la liceul „Harlem" sînt evenimente domestice, profesionale, de o calmă aparență. Ele însoțesc începutul unei opere insolite, învăluind într-un la fel de înșelătoare melodie senină tumultul unor disonanțe wagneriene.

Malamud își publică primele povestiri (1950 — găzduite de Harper's Bazaar, Partisan Review, Commentary) în pragul unei epoci (1953—1965) marcate, după criticul american Joseph Epstein, de un interes special pentru literatura evreilor americani. Momentul culminant pare să fi fost traducerea din idiș, de către Saul Bellow, a povestirii lui I. B. Singer „Gimpel netotul", apărută în „Partisan Review" (1953). Bellow însuși repurta, în același an, un succes răsunător cu „Aventurile lui Augie March". În acest timp, Philip Roth, la 25 de ani, își scrie povestirile pe care le va aduna mai tîrziu în volumul, bine cunoscut azi, „La revedere, Columb". Evreul este numit acum în Statele Unite „exemplu moral", „figură reprezentativă a secolului 20", „omul generic". S-ar putea ca acesta să fie și impactul existențialismului francez asupra literelor americane. Relația complexă, contradictorie, dintre individ și comunitate a privit în egală măsură pe noul Adam pășind într-o lume puritană și pe evreul păzitor al Legii și al propriei individualități. În fond, rădăcinile eroilor problematici sartrieni și camusieni își trag seva din zone abisale, aflate dincolo de pămîntul natal al părinților spirituali, Kierkegaard, Nietzsche.

Primul roman al lui Malamud, „Un talent înnăscut" (1952), a deconcertat critica americană. Unul din reprezentanții ei de seamă, Granville Hicks, mărturisea, într-un eseu („Prezentul creator" — 1963), că nu știe ce să facă din această carte, declarînd-o finalmente irelevantă pentru cariera artistică a autorului. De fapt, asemenea biografiei sale, opera romanescă a lui Malamud începe și se desfășoară exemplar, ontogeneza repetînd filogeneza în planul gîndirii umane. „Un talent înnăscut" expune în termeni mitici un modern „Cîntec al Nibelungilor", al cărui Siegfried, în versiune brooklyneză Roy Hobbes, un foarte dotat jucător de baseball, nu va găsi comoara și nu va ucide dragonul. Eroul va trece prin clasice etape inițiatice îmbogățite, în viziunea romancierului, cu semnificația unor reprize succesive din lupta eului agresiv primar împotriva forței de integrare a comunității umane. Eșecul lui Roy va dura atîta timp cît disjuncția, înțelegerea „despicată" a realității, nu își va găsi o armonioasă rezolvare. Romanul anunță o temă ce va căpăta dimensiune și specificitate în opera de maturitate prin variate formule: înfrîngerea ca victorie, căutarea de surse generatoare a suferinței purificatoare, dureroasa renunțare la solicitările exterioare, în scopul unor cîștiguri lăuntrice. Acestea pot părea într-un roman medieval brooklynez, ca „Un talent înnăscut", elemente ale gîndirii creștine. Dar autorul pare a alege aici și din fiorul nordic al unei saga, și din flacăra rece a povestirilor talmudice. Se prefigurează o conștiință ce se consumă, aspirînd etern la înțelegerea lumii prin implicarea contrariilor, în focul născut din această tensiune. „Ajutorul" (1957) numește pe evreul generic, Morris Bober, ca locus al acestei conștiințe, într-o fază matură a căutării și întruchipează, prin devenirea lui Frank Alpine, ritualul dificil al inițierii în misterele condiției umane. Acesta, reintors la mizera băcănie a lui Bober, unde intercase un lamentabil jaf, pentru a ispăși, își descoperă vocația suferinței, tipica eroului malamudian, capacitatea de a deveni „mensch". Sensul termenului acoperă la Malamud caracteristicile individului ajuns, în concepția romancierului, la stadiul uman suprem marcat de asumarea responsabilității pentru celălalt (definiție a iubirii în accepțiile malamudiană) și a unei rodnice suferințe. În finalul romanului, Frank Alpine devine, și din punct de vedere formal, evreu. Actul circumciziei, preluarea, de la Bober, decedat, a rolului de susținător al familiei sînt ultimele măsuri ale unei paradoxale ode

MIHAI MÎNDRA

(Continuare în p. 6)

Un volum de miniaturi satirice al Tiei Peltz

Genul „miniaturi satirice" cunoaște felurite întruchipări — literare, teatrale, muzicale etc. — și numeroși artiști talentați, de la noi și de pe alte meleaguri, care-i ilustrează valențele semnificative și expresive. Printre ei, Tia Peltz, cu ultimul său volum, intitulat chiar „Miniaturi", apărut recent la Editura Sport-Turism, tinde a releva inepuizabilele posibilități, adesea nebănuite, pe care le oferă genul amintit în varianta sa plastică.

Există în „miniaturile" Tiei Peltz — care nu sînt pur și simplu niște caricaturi, deși posedă și ceva din caracterul ascuțit, mordant al caricaturii propriu-zise — un moralism de bună calitate, fără didacticism tipicar și pisălog. La drept vorbind, fiecare dintre ele este o „moralitate", a cărei sursă se află într-o zicală, o cugetare, un aforism. Nota specifică a acestor „moralități" o dă acel zîmbet printre lacrimi care a constituit, dintotdeauna, caracteristica fundamentală nu numai a umorului evreiesc, ci și a filozofiei și eticii iudaice. Am spune că în zîmbetul printre lacrimi ce răzbate din desenele Tiei Peltz se străvede și o anume „ereditate": fără a continua neapărat și cu mijloace similare linia prozei artistice a lui I. Peltz, nu putem să nu descifrăm în „grotescul blajin", caracteristic acestor desene, ceva din specificul lumii care circulă în celebrele romane „Calea Văcărești" și „Foc în Hanul cu Tei".

Izvorînd, cum am mai arătat, din proverbe și sentențe cu tîlc, desenele cuprinse în volumul „Miniaturi" nu suferă de păcatul ilustrativismului, atît de vizibil în alte lucrări de același gen. Umorul unor desene ca acelea avînd drept epigrafe cugetările „S-a încurcat în propriile lui sfori! Între atîtea sfori nici «pila» nu te mai salvează!" sau „Aș dori un prieten care să se ocupe de mine cu înverșunarea unui dușman" sau „Lupul se plînge oilor ca, mîncîndu-le, să-și recapete puterea, dar oile nu pot înțelege" sau „Dă cu gura, ia cu mîinile" sau „Atît trîmbițezi că ai făcut un bine, e clar, nu-ți vine a crede că l-ai făcut tu!" și al multor altora se definește prin simplitate rafinată și limpezime profundă, prin adăparea la inepuizabilele surse ale voioșiei populare.

Cu volumul „Miniaturi" Tia Peltz ne-a dăruit un nou prilej nu numai de satisfacții estetice, ci și, mai ales, de reflecții pe marginea cotidianului și a acelor învățăminte ce-i luminează din adîncuri semnificațiile. Deci, ceea ce se poate numi o „carte de învățătură", fără alura rebarbativă a unui manual de morală practică.

B. VICTOR

Consemnări

„Copiii de la Bullenhuser Damm"

Se spune că plînsul unui singur copil tulbură echilibrul întregului univers. E o nespus de frumoasă figură de stil, dar palidă, totuși, față de tragedia trăită de „copiii de la Bullenhuser Damm", despre care ne vorbește publicistul german Günther Schwarberg în cartea sa „Der SS-Arzt und die Kinder". Expresia „copiii de la Bullenhuser Damm" este relativ recentă: ea a dat numele unei asociații, constituite la 20 aprilie 1979, în care au intrat supraviețuitorii familiilor acestor copii, Multă vreme li s-a zis „copiii lui Heissmeyer". Nu, Heissmeyer nu a fost tatăl lor, ci călăul lor. El a avut propriii săi copii și s-a purtat cu ei ca un părinte deosebit de grijuliu și de afectuos. Unul din fiii săi este copleșit și astăzi de o amară nedumerire: „Eu încă n-ăm reușit să înțeleg. Cum a putut să facă așa ceva un om care iubea atît de mult copiii?" Cu alte cuvinte: cum de a fost în stare doctorul Kurt Heissmeyer — acest exemplar tată de familie — să transforme douăzeci de copii evrei, între cinci și doisprezece ani, în cobai de experiență, torturîndu-le, cu o barbară nepăsare, trupurile și sufletele firave, în numele unor aberante ambiții științifice? În dezolarea sa, tînărul Heissmeyer nu ține seama de faptul că tatăl său a fost un nazist tipic, nu numai disciplinat, ci și pasionat, un fanatic, pentru care crima rasistă a însemnat, în plus, un mijloc de parvenire profesională și socială: cei douăzeci de copii evrei în care a inoculat bacili vii de tuberculoză au fost pentru el — sau trebuiau să fie — tot atîtea trepte spre titlul de docent și profesor într-o universitate hitleristă.

Cartea reconstituie cu minuție, după decenii, calvarul acestor copii — douăzeci din cei un milion de copii evrei exterminați de fasciști —, surprinzîndu-i pe unii, în măsura în care documentarea a fost posibilă, din clipele distrugerii fericitei lor ambiențe familiale. Georges André Cohn, de 12 ani, a fost deportat, împreună cu ai săi, din Paris cu cîteva zile înainte de eliberarea orașului; Jacqueline Morgenstern, și ea de 12 ani, făcea parte dintr-o familie originară din Cernăuți, stabilită la Paris și refugiată în timpul războiului la Marsilia; frații Edo și Lexje Hornemann, 12 și 8 ani, văzuseră lumina zilei în Olanda, unde tatăl lor a lucrat la firma Philips; Junglieb, 12 ani, fusese smuls din Iugoslavia, iar Sergio Desimone, 7 ani, din Italia; cei mai mulți erau din Polonia: Lelka Birnbaum, 12 ani, Rachela Zylberberg, 10 ani, Marek Steinbaum, 10 ani, R. Zeller, 12 ani... În total, zece băieți și zece fetițe care, la vîrsta celei mai pure candori (cum să nu-mi amintesc de versurile lui Bialik: „Oi, mir zol zain, idișe kinderleh far aiere cușere eigheleh"?), s-au trezit în infernul de la Auschwitz, unde au fost selecționați, se pare că de către cei mai faimos dintre medicii asasini, Mengele (la activul căruia s-au aflat și experiențe pe copii gemeni evrei), pentru „secția specială Heissmeyer".

Ftiziolog mediocru, lipsit de orice orizont intelectual, dar obsedat de sloganurile naziste și de planurile sale de ascensiune cu orice preț, Kurt Heissmeyer făcuse deja experiențe cu bacili TBC pe internați adulți din lagăre, experiențe care, oricum criminale, demonstraseră și nonsensul pretențiilor lui științifice. Dar nu! Heissmeyer și-a ales noi victime, în acele ființe fragile, în cei douăzeci de copii evrei închiși în baraca 11 a blocului BIa din lagărul Auschwitz-Birkenau. Cînd, după aproape douăzeci de ani, a fost identificat la Magdeburg, unde ducea o existență prosperă, el a declarat la anchetă: „Astăzi sînt conștient că, prin aceste experiențe pe copii, am comis — aș zice — o crimă împotriva umanității, căci copiii erau lipsiți de apărare și experiențele mele ar fi necesitat, în realitate, acordul celor îndreptățiți să aibă grija lor. La vremea aceea, n-am avut însă nici un fel de ezitări în această privință, ceea ce se explică prin aceea că, în conformitate cu convingerile mele fasciste de atunci, nu-i consideram pe deținuții lagărului de concentrare, deci nici pe copii, valoroși ca oameni". O autorepudiere, s-ar zice. Nu-i, însă, așa. După cîteva luni, într-o apreciere personală, cerută de procuror, Heissmeyer se socotea avantajat profesional datorită testelor făcute pe copii în lagăr: „Ceea ce am învățat eu acolo — alți colegi de specialitate avînd libera practică au trebuit să-și însușească în condiții dificile și fără posibilitatea unor observații clinice...". Aceste cuvinte de legitimare a experiențelor pe oameni au fost așternute pe hîrtie în ianuarie 1965! Să ne mai mirăm de capacitatea nazismului de a se perpetua în neonazismul virulent de astăzi?

La Auschwitz-Birkenau cei douăzeci de copii au fost numai „preparați" pentru experiențe, fiind hrăniți ceva mai bine decît ceilalți deținuți și dați în grija unor surori de caritate, internate și ele. Heissmeyer n-a mai apucat să „lucreze" acolo, fiindcă armatele sovietice înaintau impetuos și eliberarea lagărului era iminentă. Dar frenezia asasină a medicului SS n-a cunoscut oprire nici în ceasul al doisprezecelea. A cerut ca cei douăzeci de copii să fie aduși în lagărul de la Neuengamme, în apropiere de Hamburg, unde, în baraca 4 infirmerie, îi aștepta teribilul lor supliciu. Autorul cărții a fost obligat să povestească totul, dar cititorul parcurge numai cu un efort de voință paginile ce relatează despre inocularea, extrem de dureroasă, cu o sondă, a bacililor de tuberculoză în plămînii copiilor, sau despre operațiile la care au fost supuși pentru a li se extirpa ganglionii limfatici axilari.

Storși de ultimele puteri, apatici, copiii zăceau tot timpul pe pătuțurile lor. Singura bucurie ce le-a mai fost hărăzită — dar ce groaznic de înșelătoare bucurie! — a fost aceea din seara de 20 aprilie 1945, cînd au fost treziți din somn și li s-a spus că vor face o călătorie. Sosise ordinul lichidării lor, căci trupele engleze pătrunseseră în zonă și urmele laboratorului de copii-cobai al lui Heissmeyer trebuiau să dispară. Au fost transportați cu un furgon poștal la Hamburg, unde, în pivnița unei școli din Bullenhuser Damm, scurta și chinuita lor viață și-a găsit sfîrșitul. Un alt medic SS, dr. Alfred Trzebinski, le-a făcut injecții cu morfină pentru a-i adormi, după care Rottenführerul SS Johann Frahn i-a spînzurat cîte doi de un cîrlig. Asta s-a petrecut într-o școală, într-un lăcaș destinat luminării minții și înnobilării sensibilității copiilor, unde trebuiau să răsune risetele și jocurile lor.

Nu s-a aflat niciodată ce s-a întîmplat cu trupurile „copiilor de la Bullenhuser Damm". Numele lor s-au păstrat mulțumită medicului danez Henry Meyer, care le-a adus cu el cînd a fost salvat din lagărul de la Neuengamme. Printr-o muncă îndelungată de cercetare a arhivelor și prin anchete desfășurate în multe țări, Günther Schwarberg le-a regăsit urma, înălțîndu-le apoi, prin cartea sa, singurul lor monument.

Au pierit într-o primăvară, cînd primăvara vieții lor abia înmugurise. Dacă plînsul unui singur copil tulbură armonia universului, atunci, în clipele cînd s-au stins „copiii de la Bullenhuser Damm", întreaga lume a fost răvășită de un cataclism...

ANTON CELARU

* Apărută și în românește: „Medicul SS și copiii", Editura politică, 1982. Traducerea: Emeric Deutsch.

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

MASADA

„Noi am hotărît de multă vreme să nu slujim pe romani, să nu slujim pe nimeni altul decît pe Dumnezeu. Noi am învățat și pe alții să-și apere libertatea". Aceste cuvinte ale lui Eleazar ben Yair, conducătorul ultimilor zeloți rezistenți contra romanilor, sînt repetate astăzi pe ruinele fostei sinagogi construite la Masada cu 2 000 de ani în urmă. Le repetă băieți și fete veniți aici din diferite colțuri ale Israelului sau ale Diasporei pentru a deveni Bar Mițva sau Bat Mițva, de tineri care aleg acest loc pentru căsătorie sau pentru alte momente importante din viața lor.

Masada — ultima fortăreață a iudeilor care a căzut în mîinile romanilor în anul 73 e.a. De la relatarea lui Josephus Flavius despre istoria dramatică a rezistenței iudaice a Masadei s-au scris numeroase versiuni, mai mult sau mai puțin romanțate, și totuși, cînd rostești acest nume, și astăzi parcă ți se oprește răsuflarea.

Stînca din deșertul Iudeii, care scrutează întinsul Mării Moarte de la înălțimea de 400 de metri, apare grandioasă în ansamblul locurilor. Este cadrul natural feeric în care s-a consumat această dramă unică în istorie. Pe platoul acestei stînci-fortărețe, 967 de oameni au murit, dar n-au căzut în sclavie...

Primul care a ales Masada pentru construirea unei fortărețe a fost Jonathan, vlăstar al neamului renumit al lui Iehuda Galileul, primul conducător al zeloților; apoi Herodes cel Mare, rege al iudeilor, din anul 40 pînă în anul 4 î.e.a., a hotărît să nu cruțe nici un efort, nici o cheltuială pentru a fortifica locul. Încă la începutul domniei sale, el și familia sa se refugiaseră la Masada, în fața invaziei parților, apoi a plecat să adune trupe pentru a-i alunga din țară.

O jumătate de secol după aceea a staționat acolo o garnizoană romană. În septembrie 70 e.a., Ierusalimul a fost în întregime ocupat de legiunile lui Titus. Procesiuni de triumf erau organizate de către romanii învingători; Iudeea ocupată sîngera: zeci de mii de morți, zeci de mii de sclavi, imense distrugeri. Din cele trei cetăți mai mici care se aflau în mîinile evreilor după distrugerea Ierusalimului, numai Masada mai era în stare să opună rezistență romanilor mai multă vreme. Aprovizionați cu alimente și arme din belșug, apărătorii Masadei, comandați de Eleazar ben Yair, au hotărît să stea la postul lor pînă la ultima suflare.

Rezistența patrioților iudei, a zeloților, împotriva romanilor a durat șapte ani, dintre care trei au fost anii unui asediu foarte dur. Aici sus, pe platoul din vîrful stîncii, înconjurată la baza ei de un zid lung de 3 1/2 km, pe care romanii l-au construit pentru a para orice întărire a asediaților, deci în condiții de asediu, se ducea o viață comunitară cotidiană. O viață evreiască în jurul sinagogii și școlii, în care predominant era studiul textelor. Documente de valoare inestimabilă provenite de la Masada, descoperite în anii noștri, au permis să se facă paralele și să se dateze cu certitudine numeroase alte scrieri antice, printre care celebrele manuscrise de la Marea Moartă.

Romanii nu s-au înșelat asupra importanței înfrîngerii fortăreței asediate. Pentru aceasta au aruncat în luptă Legiunea a 10-a, cea mai puternică, cea mai războinică pe care o aveau. Comandată de Flavius Silva, un general roman ilustru, această legiune a avut ca misiune să distrugă „insolența" rezistență a cîtorva sute de oameni, pe care prezența femeilor și copiilor ar fi trebuit să-i facă mai puțin apți pentru luptă. Cu cei 10 000 de oameni, legionari și auxiliari, Silva a încercat să ia fortăreața prin asalt. El a fost însă respins. Atunci a întărit asediul. În afara zidului împrejmuitor, a construit opt tabere militare pentru asediatori. Apoi a dispus să fie ridicată o rampă de acces gigantică, o veritabilă șosea, pe care să înainteze un turn de asalt, înzestrat cu un puternic berbec de atac. O catapultă proteja turnul.

Într-un cadru istoric, Bat-Mitzva la Masada

În cursul celui de-al treilea an de asediu, romanii au atins zidul și au reușit să facă o breșă. Dar nici acum ei n-au putut pătrunde în fortăreață. Ghiulele lansate cu ajutorul catapultei îi împiedicau să folosească breșa din zidul exterior, zeloții asediați dublîndu-l cu două garduri de lemn, printre care pămîntul forma un nou perete, mult mai suplu, contra căruia loviturile berbecului de atac se dovediră a nu fi eficace. În sfîrșit, după cîteva asemenea tentative, romanii se hotărîră să incendieze acest gard dublu și odată cu el se prăbuși și peretele de pămînt.

Din cartea lui Josephus Flavius știm că în ultima noapte a Masadei, după ce orice posibilitate de apărare fusese epuizată, Eleazar ben Yair a adresat luptătorilor săi o înflăcărată chemare: „Am înfruntat pînă acum nenumărate pericole pentru a ne elibera din robie. Să nu ne dezonorăm acum supunîndu-ne unei sorți mai crude, prin căderea în mîinile romanilor, căci noi am fost primii care am scuturat jugul lor și ultimii care am avut curajul să le rezistăm... Dușmanii noștri doresc să ne prindă vii; și oricît de dîrză ar fi rezistența noastră, nu vom putea evita mîine de a fi măturați de asaltul lor. Putem însă să prevenim sclavia printr-o moarte eroică, sfîrșindu-ne viața împreună cu cei ce ne sînt dragi. Să murim cu mîngîierea de a fi garantat soțiilor noastre onoarea, copiilor noștri libertatea, și de a fi asigurat, în ciuda vitregiei sorții, un mormînt demn, îngropîndu-ne mai curînd sub ruinele patriei noastre decît să ne expunem unei captivități rușinoase".

Romanii, sub comanda lui Flavius Silva, trecînd la asalt a doua zi, n-au putut decît să aducă un omagiu acestor adversari, pe care forța Imperiului n-a reușit să-i supună.

Sutele de obiecte care s-au găsit prin săpăturile arheologice de la Masada, conduse de prof. Ygal Yadin, de la Universitatea Ebraică, de la Ierusalim, și care au fost expuse în muzee din Israel și Diaspora, poartă în ele sensul profund al acestui episod tragic, dar eroic din istoria poporului evreu.

La centenarul teatrului idiș din New York

În noiembrie 1982 a fost deschisă la New York o expoziție pentru celebrarea centenarului teatrului idiș din acest mare oraș, care rămîne deschisă și la începutul acestui an. Ea prezintă aspecte esențiale din viața teatrului, a întemeietorului său, Boris Tomașevski, pe atunci proaspăt imigrant din Ucraina, a oamenilor săi.

Bustul lui Avram Goldfaden în curtea Teatrului Național din Iași

Compusă din mai mult de trei sute de exponate memoriale, ea etalează comori ale celei mai mari arhive teatrale idiș, și anume, cea din New York. Expoziția retrasează, cronologic, istoria teatrului prin fotografii, între care unele sînt rarități, precum și desene despre Boris Tomașevski, David Kessler, Iacob P. Adler, giganți ai anilor de început ai teatrului idiș. Alte fotografii vorbesc despre Bertha Kalish, Iacob Ben-Ami, Moritz Schwartz, actori care au lăsat urme de neșters.

Citind prezentarea acestei expoziții în presa evreiască, gîndul zboară înapoi, cu 107 ani, la marele nostru Avram Goldfaden, care a creat atunci, la Iași, *primul teatru evreiesc stabil din lume*: „Pomul verde", a cărui faimă a trecut repede hotarele țării, prin care și în jurul căruia s-a creat o pleiadă de actori de mare valoare.

De-a lungul anilor s-au stabilit legături între teatrul idiș din New York și cel din România. La 25 decembrie 1907 a avut loc la „People's Theatre", în regia lui Boris Tomașevski, premiera piesei lui Goldfaden *Ben Ami*, piesă muzicală-națională în 4 acte. Peste cîteva zile, la 9 ianuarie 1908, Avram Goldfaden a murit. Legăturile au continuat și după moartea acestuia. La 26 mai 1929, ziarul „Curierul israelit" din București, sub titlul „Boris Tomașevski", insera despre vizita lui Tomașevski la București, menționînd că acest pionier al teatrului evreiesc va rămîne în Capitală pentru a da cîteva reprezentații, în vechea grădină Lieblich-Jignița. Ziarul evreiesc bucureștean își informa cititorii că Tomașevski este nu numai un mare artist, ci și un mare animator, că Șalom Alehem a scris pentru el „Ștempeniu" („Lăptarul"). Ziarul adăuga că Tomașevski s-a hotărît să facă un turneu în Europa, în centre cu un număr mai mare de evrei, înainte de a pleca în Țara Sfîntă, „țara visurilor sale", cum menționează gazeta, spre a se stabili acolo. Chemînd la spectacol, gazeta scria: „Boris Tomașevski, părăsind Capitala, trebuie să plece cu convingerea că inima evreului român palpită de tot ce este artă evreiască, artă adevărată".

BORIS TOMAȘEVSKI

Celebrarea centenarului teatrului idiș newyorkez coincide cu comemorarea a 75 de ani de la moartea părintelui teatrului idiș din întreaga lume — Avram Goldfaden.

Evreii din Aruba

Aruba este cea mai mare dintre cele șase insule autonome ale Antilelor Neozeelandeze, situată la 15 mile nord de Venezuela și 35 mile vest de Curaçao. Pe pămîntul ei trăiesc 12 000 de locuitori, între care și vreo 200 de evrei.

Pe o piatră tombală găsită în cimitirul vechi evreiesc a fost descifrată o incrustație datînd din anul 1563. Aici au fost înmormîntați cei mai mulți dintre evreii arubani, veniți pe insulă în secolele XVIII și XIX, din Curaçao.

Primul evreu despre care se știe că a venit pentru a rămîne în Aruba a fost Moses Salomo Levy Maduro, membru al unei prolifice familii din Curaçao. Era în 1754. Moses Maduro era însoțit de soția și cei șase copii ai săi. Erau singuri. În 1790 ei s-au unit cu alți evrei veniți din Curaçao, dar n-au ajuns, împreună, la un număr important.

Comunitatea actuală a evreilor din Aruba datează de prin 1920, fiind constituită mai ales din evrei proveniți din Europa de est, din Olanda, Egipt, Surinam.

Deschiderea, în 1929, a rafinăriei de petrol în Lago a atras în Aruba și muncitori evrei, după cum, pe vremuri, deschiderea, în 1879, a Companiei „Aruba Phosphate Mining" atrăsese și oameni de afaceri evrei.

În 1946 evreii au fost suficienți ca număr pentru a-și crea un loc special amenajat unde să-și practice cultul, precum și o școală ebraică, un centru comunitar. În 1962, în capitală a fost construită o sinagogă, Beth Israel, askenază ortodoxă, deschisă o dată pe săptămînă, vineri după-amiază. Frumosul templu a fost proiectat de reputatul arhitect Moris Lapidus, evreu din Aruba.

Cei mai mulți evrei de pe insulă trăiesc în capitală — Orangestad, alții locuiesc în San Nicolas.

Evreii din Aruba duc viață religioasă și comunitară continuă, chiar dacă, din timp în timp, trebuie să recurgă la un cantor, profesor sau rabin de la comunitatea învecinată, din Curaçao. Și sînt numai 200.

Pagină redactată de BEATRICE HACKER

Răsfoind „Revista Cultului Mozaic"

Am aici, pe masa mea, o revistă, pe care am privit-o, am răsfoit-o și am citit-o pagină cu pagină. Este numărul din 1 octombrie al „Revistei Cultului Mozaic".

Mărturisesc că nu știam de existența ei; deoarece, de cînd tata a plecat dintre noi, avalanșa de ziare, reviste, scrisori, ultimele cărți apărute au încetat să mai sosească în casa noastră. Dar o bună prietenă mi-a atras atenția asupra acestei reviste, asupra acestei minunate publicații, pe care, de atunci, o citesc cu interes mereu sporit, mi-a adus-o și mi-a semnalat frumosul articol al ziaristului Marius Mircu despre tata.

Da, semnatarul articolului l-a înțeles, l-a cunoscut și l-a iubit. Iar toți cei care l-au cunoscut știu cîte s-ar putea scrie și povesti despre el, ca despre un Om adevărat, care a răspîndit în jurul lui numai lumină și bunătate.

Recent, am citit și articolul preotului Gh. Cunescu despre Fundoianu, în care sînt evocate, totodată, cu har și căldură, și atîtea fapte în legătură cu memoria blîndului, atît de profund umanului Gala Galaction.

Sînt în revistă articole despre atîtea mari personalități, despre fapte, despre întîmplări, despre obiceiuri și tradiții, care mi-au readus în minte dragi amintiri, îndepărtata copilărie, cînd tata era tînăr, iar noi, copiii lui, stăpîneam pămîntul cu joaca, în lumea de basme în care trăiam.

Vechea noastră stradă, care poartă azi numele tatii, str. Gala Galaction, și pe care se află vechea noastră casă părintească, cumpărată de tata în 1915, vechea noastră stradă, deci, se întinde de-a lungul cimitirului evreiesc, despărțită de el doar printr-un zid vechi.

Ferestrele caselor, de pe o parte a străzii, privesc primăvara, vara, toamna și iarna cum trec ele... printre bătrînii pomi ai cimitirului, prin iarba înaltă sau peste troienele de zăpadă... Zidul cimitirului nostru drag...

În vremea copilăriei noastre, atît de îndepărtată, locuiau pe strada noastră pictorul Tonitza, pictorul Zamfiropol-Dall, Ștefan Dimitrescu... și toți aveau copii... Eram o droaie de copii și locul nostru de joacă era, mai ales, zidul lat al cimitirului, coborîtul în iarba înaltă, alergăturile pline de emoție printre cărările zmălțate, să nu ne vadă paznicul, și lungile ore petrecute pe zid, sub umbra vișinilor care-și revărsau crengile bogate peste el.

La poalele zidului, aproape de locul nostru de refugiu, era un mormînt pe care noi, fetițele, îl îngrijeam... „Ana" și nu-mi mai aduc aminte cum o chema...!?

Cîtor primăveri le-am simțit mireasma și dorul de viață, noi, cele cîteva fetițe cocoțate pe vechiul zid al cimitirului străzii noastre!!...

Și apoi... alte și... alte amintiri...

Tata ne adusese în casă meditator la matematică pe nobilul, generosul, deosebitul student Herman Wolf. Era înalt, distins, liniștit, cu o voce caldă, învăluitoare, cînd, după orele de lecții, începea să ne povestească basme din țările nordice, din evul mediu sau din „O mie și una de nopți", iar noi, fetițele, îl ascultam fermecate, în casa sărăcăcioasă în care trăiam, dar în care focul ardea totuși în sobă, iar noi plecaserăm demult cu d. Herman prin palatele Orientului sau prin țara lui Nils Holgerson...

Scumpul domn Herman..., cît l-am necăjit..., nu învățam nimic la matematică... și într-o zi, amărît, mi-a spus: „Leanțo, Leanțo, tu nu vrei să înveți nimic!"...

El mi-a spus Leanța, pentru prima dată, și așa mi-a rămas numele pentru toată viața!!...

Dar după 2—3 ani, d. Herman a plecat în lume și nu s-a mai întors... Ni l-a lăsat meditator, în locul lui, pe fratele mai mic, Angelo, eminentul doctor de azi Angelo Wolf. Cît l-am necăjit și pe el! Tot matematica și tot algebra... inexistente pentru mine!

Și alte..., alte amintiri...

Aș putea să uit vreodată pe Ana Züssman?... și fermecătoarea ei prăvălioară din colțul străzii noastre? Toate minunile, toate jucăriile, tot ce poate fermeca pe copii se găseau în mica ei prăvălie, încărcată cu toate ispitele... Și ea, Ana Züssman, cu figura ei fină, cu părul ei alb, cu grația ei de marchiză, parcă ieșind din tablourile lui Watteau..., ne scotea din sertare, din rafturi, din cutii tot ce doream, ne lăsa să ne alegem, avea tot ce ceream, plecam cu buzunarele pline de la ea...

Și alte..., iar alte amintiri...

GALA GALACTION

Între atîția scriitori, artiști, pictori, ziariști care veneau la noi în casă îmi aduc aminte și de scriitorul Solomon Segal, cu figura lui atît de nobilă, cu statura lui înaltă... A!... D. Segal... ne aducea nouă, fetițelor, prăjiturele de Purim..., delicioasele prăjituri în formă de triunghi..., cărora de atîtea ori le-am dus dorul, de cînd d. Segal a plecat, demult, și el... odată cu copilăria noastră!...

Și alte amintiri....

Prima excursie la Constantinopol... Eram în primul an de facultate și în primul an al Academiei dramatice... Ce dor de ducă și de viață! Aș putea să uit vreodată că cel care ne-a dat banii pentru excursie, mie și Marioarei, a fost A. L. Zissu?!

Tata nu era în București, iar eu, cu curajul pe care ți-l dă tinerețea, m-am dus la A. L. Zissu, i-am spus că afară e primăvară, că vaporul pleacă peste trei zile, că avem toată viața la picioare noastre, dar că... n-avem bani de excursie!!!

Iar el, cu zîmbetul lui de star de cinema din vremea aceea, ne-a oferit excursia. Se poate uita vreodată că fericirea acelor zece zile de soare, de mare albastru, de basm oriental o datoram lui A. L. Zissu?... Dar și el, ca și acea fericire, au rămas de mult o amintire!...

Dar cîte altele și altele trec la rînd.

Unde mai este oare astăzi frumosul evreu spaniol Alfredo Demetre Manos, cu care ne scăldam în Șirandul Kiselef, dintr-o îndepărtată vară din și mai îndepărtata noastră tinerețe?... Mai trăiește oare?... În ce colț de lume își poarta și el amintirile?...

Unde mai este oare splendidul atlet Jenică Brebu, cel ce ne conducea excursia la Constantinopol și frumoasa lui soție Madlena B.?... Dar eleganta Paula, soția lui, eminenta doctoriță stomatolog?... Dar prietenii noștri din Israel, plecați de atîta vreme, de cînd drumurile vieților noastre s-au despărțit!... Devotatul, prietenul adevărat al tatii și al nostru Isac Făinaru, sau cel care, în 1947, aflînd că sînt în drum spre țară, pe vaporul „Transilvania", la Haifa, s-a urcat pe punte vaporului ca să mă întrebe de tata și să-i trimeată un coș cu portocale... Cum se numea... Spilner oare?..., sau mă înșel?

Și atîtea colege și prietene din îndepărtatul, demult dispărutul „Pension de fete Moteanu", de care mă leagă senina amintire a atîtor ceasuri dragi: Tina, Melania, Irena, dulcea, frumoasa Lulu Sternberg... au plecat în alte țări?... mai trăiesc?... își mai aduc aminte de mine?...

Și anii au trecut, așa cum trec ei... pînă în ziua în care viața a încremenit pe loc și Pămîntul a rămas pustiu pentru noi, fetele tatii: ziua morții lui... Și apoi, a treia zi de primăvară din care ne-a rămas amintirea profuziunei de flori de pe mormîntul lui, zguduitoarea cuvîntare a Eminenței Sale dr. Moses Rosen, vocea diafană a lui Emil Botta, cîntînd „Epitaful" tatii și... lumea, lumea aceea tristă pentru care se stinsese o flacără vie.

Privesc din nou „Revista Cultului Mozaic"..., cîte amintiri, cîtă nostalgie mi-a trezit acum, cînd: „Ceasul e în deseară și ziua se înclină"... Și totuși... Mîine va începe iar o zi, cu speranța ei de bine, de liniște, de pace!

Ianuarie 1983

ELENA GALACTION

DECESE

În perioada 9.I.—22.I.1983, în cimitirele Comunității evreilor din București au fost înhumați:

Gheller Leon (82 de ani), str. Bibescu Vodă 19; Grosu Emeric (76), str. Cristofor Columb 13; Ellman Iancu (78), str. Lînăriei 54; Goldstein Moritz (75), str. Galați 18; Schwartz Leon (81), Goldman Ernestina (90), Dichter Rașela (87), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen"; Calman Haia (97), Calea Văcărești 30; Soporeanu (Spielman) Vasile (63), str. Bizet 5; Löbel Bella (76), str. Valeriu Braniște 54—56; Cuten Samoil (84), str. Traian 44; Coen Mindla (79), str. N. Titulescu 94; Caufman Iancu (87), Sinaia, str. Avram Iancu 44 A; Leibelsohn Bercu (88), Aleea Postăvaru 6; Braunstein Avram (81), str. Decebal 6; Rozenfeld Iancu (86), str. Bodești 5; Bercovics Margareta (86), B-dul Ion Șulea 56; Leiba Moritz (81), Calea Moșilor 88; Geber Arthur (69), str. 13 Decembrie 26; Maier Rachela (80), Vatra Luminoasă 22—24; Rabinovici Iosif (83), Calea Dudești 144; Laurian (Leibovici) Marcel (71), str. Emil Bodnaraș 45; Schwartz Amalia (81), B-dul Ion Șulea 73; Solomon Șmil Hascal (78), str. Bodești 5; Strulea Avram (62), str. Sacarimb 19.

Beti Lazarovici și familia reamintesc, cu durere, că se împlinesc 39 de ani de la asasinarea, de către siguranța antonesciană, a bunului nostru fiu, frate și nepot

DAN LAZAROVICI

Cu aceeași nemărginită durere, Jeny — soție, Harry și Luminița — copii, Andrei și Raluca — nepoți anunță că, la 27 Șvat (10 februarie), se împlinesc doi ani de cînd ne-a părăsit pentru totdeauna

av. S. COHN

neprețuit soț, tată, socru și bunic.
Fie-i amintirea binecuvîntată!

S-au împlinit 20 de ani și, respectiv, 10 ani de cînd părinții noștri

FANI și IANCU SCHÄCHTER
originari din Fălticeni

au devenit pentru noi o scumpă amintire.

COPIII ȘI NEPOȚII

Cu aceeași durere, dr. S. Ghinzburg și familia anunță că au trecut 12 ani de la decesul dragului nostru

ing. IDEL GHINZBURG
din Galați

Un gînd pios pentru sufletul lui!

Soția, adînc îndurerată, anunță împlinirea a doi ani, la 15 februarie a.c., de la moartea lui

TILICĂ SIGLER
Bacău

Îl voi plînge toată viața!

Mama și fratele, dr. Marius Bernfeld, anunță, cu durere, că se împlinesc trei luni de la încetarea din viață a iubitului nostru

ing. SACHA BERNFELD

Farmacist Grünbaum Mendel (Micu) roagă rudele, prietenii și cunoscuții să participe, duminică 20 februarie 1983, orele 9,00, la Templul coral, la comemorarea a trei ani de la trecerea în lumea celor drepți a soției sale

ANIȘOARA GRÜNBAUM

Să fie în veci memoria ei binecuvîntată!

Cu aceeași durere, Estera, Jerôme și Eduard reamintesc că se împlinesc un an și, respectiv, 4 ani și jumătate de la decesul scumpilor lor

PAULINA și JACQUES MOSES
Galați

Amintirea lor va rămîne veșnică în inimile noastre.
Fie-le amintirea binecuvîntată!

Radu — soț și Nel — fiu anunță, cu durere, trecerea a 30 de zile — șloșim — de cînd, la 3 Tevet 5743, ne-a părăsit fulgerător minunata și neuitata noastră

LYA STANCU
(Leia bas Avrum)

Cu aceeași durere, familia comemorează 11 luni de la decesul scumpei și devotatei noastre mame

DIANA ELIAS

Ceremonia se va oficia joi 17 februarie (4 Adar) a.c., orele 9,00, la Templul sefard.
Un omagiu pios!

Cu adîncă durere, anunțăm decesul scumpei noastre mame

BELLAK OLGA

Înhumarea a avut loc la 20 ianuarie a.c., în Ploiești.
Nu te vom uita niciodată!
Familia — Eva, Hedy, Andor, Tamara, Adina, Tibi și Monica

Soțul, copiii și nepoții anunță, cu profundă durere, că la 8 ianuarie a.c. s-a stins fulgerător din viață scumpa noastră soție, mamă și bunică

REBECA MORITZ
Buhuși

Lacrimile noastre nu se vor usca niciodată. Va rămîne veșnic în amintirea noastră!

Iosef, Isac și Cioma — fii, împreună cu familiile lor aduc un pios omagiu bunei și credincioasei lor mame

LIZA ȘMILOVICI
Vaslui

de la a cărei dispariție s-au scurs, incredibil, 30 de ani.

Profund îndurerați, fiul, nepoții și adoratul său strănepot anunță decesul venerat lor tată, bunic și străbunic

BENȚIN BENIAMINOVICI

Benţin Beniaminovici

Marți 25 ianuarie a.c., a fost condus la locul de veci coreligionarul nostru *Bențin Beniaminovici*, în vîrstă de 95 de ani, fost, timp îndelungat, enoriaș al Templului coral și cunoscut în lumea evreiască de aici, prin munca, cinstea și dragostea sa față de obștea noastră, față de învățătura noastră sfîntă.

Serviciul divin a fost oficiat de d. Prim-Rabin I. M. Marilus, asistat de Prim-cantorii W. Harnik și A. Jucovski, după care d. Prim-Rabin Marilus a rostit un impresionant Hesped, înfățișînd calitățile de bun evreu ale defunctului.

A luat apoi cuvîntul d. av. Emil Șechter, secretar general al F.C.E., care, din însărcinarea Eminenței Sale Șef Rabin dr. Moses Rosen, în prezent în Israel, a adus un cald omagiu memoriei acestui bun și devotat membru al obștii noastre.

Din cuvîntul ambilor vorbitori s-a conturat chipul unui evreu care a trăit o viață exemplară, sub semnul autenticei îmbinări a muncii cu studiul Torei. Bențin Beniaminovici a frecventat cu regularitate Templul coral și făcea în zilele de sîmbătă 5—6 km pe jos, la vîrsta de 90 de ani, spre a fi prezent la rugăciune, fără a profana Șabatul. A fost un membru constant al cursurilor de „Hevra Șas", studiind foliantele Talmudului, chiar și la o vîrstă foarte înaintată, iar cele studiate în cărțile sfinte le-a aplicat în viața zilnică, distingîndu-se printr-o ținută și comportare ireproșabile în relațiile cu oamenii, prin neobosita sa strădanie de a alina durerile altora.

A trăit o viață de bun evreu și s-a stins ca atare.

Fie-i memoria binecuvîntată!

CONFERINȚE

O SEARA „SMOLENSKI"

Sîmbătă, 15 ianuarie a.c. a avut loc la sala de festivități a F.C.E., din strada Popa Soare nr. 18, conferința profesorului **Marc Clarian**, intitulată **„Peretz ben Moșe Smolenski, un ilustru predecesor"**.

După prezentarea unor sumare date biografice, conferențiarul a insistat asupra activității complexe de romancier, povestitor, nuvelist, editor și publicist a acestei personalități, care, în condițiile istorice deosebite ale celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, a adus o contribuție importantă la promovarea limbii ebraice ca limbă vorbită. Romanele sale și, îndeosebi, revista „Hașahar", editată de Peretz Smolenski timp de 18 ani, au constituit o perioadă strălucită în publicistica noastră, revista făcînd epocă în istoria literaturii ebraice moderne.

„Se poate afirma — a spus conferențiarul — că Smolenski a dezvoltat în multe conștiințe și inimi dragostea de neam și sentimentul apărării adevăratei demnități evreiești, convingerea că un popor are nevoie de o țară".

Smolenski scria, cu mîndrie, în unul din primele numere ale revistei „Hașahar": „Este, desigur, necesar ca poporul evreu să semene celorlalte popoare, să năzuiască la lumina științei și să fie credincios țării în care trăiește. Dar, tot astfel ca și celelalte popoare, lui nu trebuie să-i fie rușine de originea sa și să nu renege speranța că exilul său se va termina odată și-odată. Să știm — ca și ceilalți — să ne apreciem limba noastră, gloria poporului nostru. În nici o împrejurare nu trebuie să roșim de limba în care s-au exprimat profeții noștri, în care strămoșii noștri s-au rugat și au plîns în timp ce sîngele lor curgea"...

Eminența Sa d. Șef Rabin dr. Moses Rosen a adus completări și precizări la expunerea făcută de conferențiar, arătînd că este necesar să cinstim pe înaintașii noștri care au adus contribuții importante la tezaurul culturii universale, la punerea în valoare a punților de legătură dintre nou și vechi, dintre spiritualitatea iudaică și marile idei ale contemporaneității.

WIESEL — O VOCE SUB CERUL DE SÎNGE

Sîmbătă 22 ianuarie a.c. am avut prilejul să ascultăm o conferință despre **Elie Wiesel**, ținută de **d. Theodor Pineles**.

Amplă, bogată în date, conferința a evidențiat activitatea multiplă de scriitor a acestui remarcabil fiu al poporului nostru, originar din Sighetul Marmației. Vorbitorul a insistat asupra vieții zbuciumate a autorului, deportat la Auschwitz și unic supraviețuitor al unei familii numeroase, care a împărtășit soarta atîtor familii evreiești exterminate de barbaria fascistă.

A fost amănunțit prezentată bogata operă a lui Wiesel, compusă din numeroase romane și povestiri, cele mai multe legate direct de acea perioadă întunecată din istoria secolului XX.

Covorbitorul acestei seri, **scriitorul Wolf Tamburu**, el însuși originar din Sighet, ne-a împărtășit interesante amintiri și impresii privind orașul natal, familia lui Wiesel și atmosfera acestor locuri, în care au trăit și muncit odinioară, laolaltă, oameni de diferite naționalități și religii, pînă la bulversarea întregii vieți a regiunii, căzută temporar sub dominația horthystă. Aceasta e lumea pe care o zugrăvește Wiesel în opera sa.

De o mare utilitate în înțelegerea lui Wiesel și a caracterului operei sale a fost prezentarea făcută la începutul acestei seri de **d. ing. Theodor Blumenfeld**, președintele Comunității evreilor din București, care a expus o parte din gîndurile lui Wiesel, cuprinse în „Paroles d'étranger". Textul prezentat constituie, de fapt, o profesiune de credință a scriitorului, și îl redăm alăturat, pentru frumusețea și bogăția de idei.

Citatul, elocvent prin sine însuși, a produs o puternică impresie asupra ascultătorilor și a permis o reală percepere a profunzimii și autenticității acestui scriitor, o corectă evaluare a dimensiunilor unei opere și a unui mare creator de literatură-document.

O ZI PLINĂ

Duminică 23 ianuarie a.c. a reprezentat pentru multe din comunitățile noastre o zi cu adevărat plină și rodnică pe planul îmbogățirii spirituale. În diferite comunități din țară au avut loc conferințe ținute de reprezentanți ai Federației, intelectuali de prestigiu din diferite domenii de activitate.

La **Timișoara** și **Arad**, în sălile adecvate ale comunităților noastre, publicistul **Gh. Iosub** a prezentat mult gustata conferință **„Umorul evreiesc"**. La **Galați** și **Brăila**, prof. **N. Șaim** a vorbit, cu pasiune, despre **„Rolul social al profeților"**. În aceeași zi, la **Brașov**, scriitorul **Victor Birlădeanu** a evocat, cu căldură, **„Un mare gazetar evreu din presa românească interbelică: F. Brunea-Fox"**.

Conferințele au fost ascultate cu deosebită atenție și răsplătite cu vii aplauze. Cei ce au prezidat aceste atractive manifestări culturale — Prim-Rabin dr. **Neumann Ernest** (Timișoara), **Weiss Wilhelm**, vicepreședintele Comunității din Arad, av. **Herman Iacobsohn**, președintele Comunității din Galați, av. **Paul Horenstein**, președintele Comunității din Brăila, dr. **Köves Ivan**, președintele Comunității din Brașov —, exprimînd calde aprecieri cu privire la calitatea conferințelor, au mulțumit Eminenței Sale dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic, președintele F.C.E., conducerii Federației Comunităților Evreiești și Comunității evreilor din București pentru faptul că, prin sprijinul, de luminoasă semnificație, concretizat în acțiunea de trimitere a unor intelectuali de frunte spre a ține conferințe în comunitățile evreiești, întrețin flacăra iudaismului pînă în cele mai îndepărtate obști evreiești de pe cuprinsul țării. Totodată, ei au rugat conducerea F.C.E. și C.E.B. să continue și să extindă pe viitor această nobilă activitate.

„ÎN ROMÂNĂ, ÎN EBRAICĂ, UN SINGUR GÎND, O SINGURĂ VOINȚĂ: ȘALOM — PACE"

A poposit, recent, prin părțile Bucovinei Cenaclul „Flacăra". Într-una din dimineți, în holul hotelului care-l găzduia, în Suceava, un grup de tineri îl aștepta pe poetul Adrian Păunescu, cu florile recunoștinței și admirației, cu volume pentru autografe. Exact la ora stabilită și de toți știută, conducătorul cenaclului a coborît și, potrivit unei tradiții originale, chiar aici, în hol, sub privirile entuziaste ale localnicilor, a început o scurtă, ultimă repetiție-retuș la una din „piesele" mai dificile ale zilei. Tinerii care-l așteptau s-au apropiat, poetul a găsit timp pentru fiecare în parte, iar unul dintre ei s-a încumetat chiar la o clipă de solicitare în plus: i-a arătat „Revista Cultului Mozaic" cu o cuprinzătoare fotografie suceveană de Hanuca și a îndrăznit să roage, pentru tinerii din corul Talmud Tora al comunității locale, din care făcea parte, o posibilitate de a intra la unul din spectacolele atît de solicitate ale zilei, la care biletele erau de mult epuizate. Cu un zîmbet de maximă înțelegere, privind revista și șoptind mereu „minunat, minunat!", poetul nu numai că i-a îndeplinit, pe dată, rugămintea, dar, mai mult chiar, i-a luat din mînă revista și, pe fotografia amintită, sub chipul Eminenței Sale vorbind enoriașilor suceveni de Hanuca, a notat: „Omagiu cald. Adrian Păunescu. Suceava, 16 ianuarie 1983".

Seara, în spectacol, conducătorul său a relatat întîmplarea și a propus ca pentru tinerii evrei suceveni, pentru tinerii din toată lumea să se cînte „Heveinu șalom alehem!". Și, în sala cuprinsă de o explozie de omenie, artă, tinerețe (nu lipseau din ambianță nici filfiiri de tricolor, nici saluturi prietenești cu mîna, nici albe fulare fluturate) s-a trăit, minute-n șir, o atmosferă de aleasă spiritualitate. Iar vocea entuziastă a și mai entuziastului animator fixa cadrul de aur al manifestării: „Moment unic. Sub faldurile tricolorului, în limba română, în limba ebraică, în limba sufletului omenesc, un singur gînd, o singură dorință: ȘALOM — PACE!"

G. BRUCMAIER

DE CE SCRIU?

(O profesiune de credință a lui Elie Wiesel)

„De ce scriu? Poate că pentru a nu înnebuni, sau, din contra, pentru a atinge nebunia.

Căutînd liniștea am ajuns să descopăr pericolul și puterea cuvîntului...

Dar cum să încep? Pe cine să includ în scrierile mele? Pe cine să evoc? În toate romanele mele veți întîlni un hasid și un copil, și un bătrîn, și un cerșetor, și un nebun. Ei fac parte din eu-ul meu interior. De ce? Care este rațiunea? Celor fugăriți, persecutați de criminali eu le ofer un refugiu în eu-ul meu. Dușmanii doresc o societate fără ei? Eu fac astfel ca să-i amintesc. Lumea îi reneagă, îi respinge; ei bine, să trăiască cel puțin în visurile zbuciumate ale personajelor mele. Eu scriu pentru toți aceștia...

Eu datorez totul celor umiliți și uciși. Mă simt dator să transmit istoria dispariției lor, chiar dacă aceasta deranjează, chiar dacă unora le face rău. Dacă nu aș face aceasta ar însemna să-i trădez, deci să mă trădez pe mine. Și, deoarece nu sînt capabil să comunic strigătul lor strigînd, mă mulțumesc privindu-i. Și, scriind, îi văd pe toți aceștia.

Scriind, eu discut cu ei, așa cum discut cu mine. Cred că am mai spus: scriu pentru ca eu să înțeleg și apoi să fiu înțeles de alții. Dar va veni vreodată această zi? Oricare ar fi punctul de plecare, se ajunge la beznă; rîsul sarcastic al criminalilor, lacrimile victimelor, indiferența spectatorilor, complicitatea unora, amabilitatea altora, rolul cerului în toate acestea — nu le înțeleg. Un milion de copii masacrați — nu voi înțelege niciodată.

Nu înțeleg. Și dacă scriu, este pentru a avertiza pe cititor că nu va înțelege niciodată nici dînsul. „Nu veți înțelege niciodată, nu veți ști niciodată", asta este expresia gîndului care mă stăpînea și era, în timpul domniei întunericului, pe toate buzele; nu pot decît s-o subliniez din nou: voi care n-ați trăit sub cerul de sînge nu veți ști niciodată ce-a fost. Chiar dacă veți citi toate lucrările, chiar dacă veți asculta mărturiile, veți rămîne întotdeauna de partea cealaltă a zidului; nu veți vedea agonia și moartea unei imensități decît de departe; ca pe un ecran al memoriei care nu este al vostru.

După Eliberare iluziile au devenit speranțe; lumea era convinsă că pe ruinele Europei se va clădi o lume nouă; o civilizație nouă va renaște; că nu vor mai fi războaie, ură, intoleranțe și nici un fel de fanatism; nicăieri; și toate acestea pentru că martorii au vorbit. Da, ei au vorbit, dar în zadar! Ei vor continua, căci nu pot renunța. Goethe spunea că atunci cînd omul devine mut din cauza durerii, Dumnezeu îi dă puterea să-și cînte suferința; atunci el trebuie să-și cînte durerea. Nu importă dacă este sau nu auzit cîntecul lui; important este să combați tăcerea prin vorbă sau altă formă, important este să culegi un zîmbet aici, o lacrimă dincolo și să justifici astfel încrederea pe care atîția camarazi ți-au acordat-o altădată.

Pentru ce scriu? Ca să împiedic să fie uitați și să ajut astfel pe cei morți să învingă moartea".

(Din volumul „Paroles d'étranger", apărut în noiembrie 1982).

Un episod din anii războiului antifascist

Theodor Zissu s-a născut la Piatra-Neamț, în ajunul izbucnirii primului război mondial. A fost crescut în spiritul ideilor tatălui său, A. L. Zissu, ctitorul Partidului Evreiesc din România (1919). A urmat Politehnica, la Iași și București și ne-a lăsat o interesantă descriere, făcută cu acuratețe științifică, a regiunii Neghev — o regiune de deșert din sudul Israelului. În semn de prețuire pentru această lucrare, orașul Beer Șeva, din Neghev, a dat unei piețe denumirea „Theodor Zissu".

În toamna anului 1942, „Africa Korps", de sub comanda generalului Rommel, a contraatacat puternic trupele britanice, zdruncinînd pozițiile acestora. „Africa Korps" obținu, în mai-iunie 1942, succese importante (retragerea trupelor britanice de la Bir-Hakeim, Gazela, El-Aden și ocuparea Tobrukului). Acum se părea că „leul deșertului" — generalul Rommel — va izbuti să ocupe Cairo. În această situație, serviciile speciale britanice au apelat la Agenția Evreiască. S-a creat, de îndată, un detașament de voluntari, comandat de Theodor Zissu, cu misiunea de a-l captura pe Rommel. Erau 23 de oameni, toți vorbind perfect germana, îmbrăcați în uniforme germane, cu armament și mijloace de transport german. Evident, aveau documentele necesare pregătite minuțios de serviciile speciale britanice. Au plecat din apropierea portului Sirta, îndreptîndu-se spre mica localitate de pe Nil unde se afla cartierul general al lui Rommel. Au ajuns în zorii zilei la cortul lui Rommel. Cortul era gol; înainte cu o oră de sosirea detașamentului, Rommel, chemat la Înaltul comandament german — O.K.W. —, își luase zborul spre Germania. Ofițerul de serviciu de la Cartierul general al lui Rommel, mirat de faptul că se prezentase un detașament avînd ordine speciale ale O.K.W.-ului, a telefonat și i-a relatat lui Rommel despre apariția detașamentului. Rommel s-a interesat la O.K.W. despre rostul acestui detașament. Situația s-a lămurit pare-se deajuns de repede și Rommel a ordonat la Cartierul său general ca detașamentul să fie oprit. Ofițerul de serviciu a comunicat telefonic acest ordin; între timp, detașamentul, făcînd cale întoarsă, străbătuse aproape o sută de kilometri. Somat să se oprească, el și-a continuat totuși drumul. Garnizoana hitleristă a deschis focul. Detașamentul a ripostat și, în ciocnirea armată, au căzut Theodor Zissu și 18 din oamenii săi. Ceilalți, grav răniți, au fost luați prizonieri. Hitleriștii au avut 42 de morți și alți cîțiva răniți.

ALEXANDRU VIANU

„Cel mai interesant muzeu evreiesc din lume"

S-au împlinit cinci ani de cînd — la 14 ianuarie 1978 — a fost inaugurat în București Muzeul evreiesc. Mii și mii de vizitatori — din țară și din nenumărate țări — l-au vizitat, mulți au revenit și au revenit. Ori de cîte ori au revenit au descoperit noi exponate; dar nu numai pentru că în vizitele precedente nu le observaseră...

Muzeul nostru este un muzeu viu, în sensul că necontenit se înnoiește, se completează. Aceasta, pentru că Arhiva documentară a Federației Comunităților Evreiești (din care, de altfel, s-a născut muzeul) scoate la iveală tot alte și alte exponate; dar și pentru că vizitatorii, de cînd i-au aflat existența, îl înzestrează cu danii, adesea de mare preț.

I-am obișnuit pe mulți vizitatori să nu (re)vină la muzeu cu mîinile goale. Atunci cînd observăm un vizitator cu deosebire interesat în cercetarea exponatelor îi adresăm cam aceste cuvinte:

— Vă mulțumim pentru vizită! Dar cu ce ne ajutați să completăm, să îmbogățim muzeul nostru *și al dumneavoastră*? Nu, răspunsul nu trebuie să ni-l dați acum, pe loc! Vă lăsăm timp de meditație! Răscoliți acasă biblioteca și sertarele dumneavoastră, eventual podul și pivnița, discutați cu rudele, prietenii, cunoscuții dumneavoastră, la mulți se mai poate găsi cîte un obiect, o fotografie, o gazetă veche, un document care ar putea să intereseze Muzeul sau Arhiva documentară. Pe scurt: vă propunem să deveniți colaboratorul Muzeului!

Și vorbele noastre, adesea, nu rămîn fără rezultat. S-au sesizat persoane, s-au sesizat colective (comunitățile evreiești).

•

Una dintre primele comunități care au răspuns (cu entuziasm!) la apelul nostru a fost cea din Bacău (președinte ing. Iehuda Wenger). Ne-a trimis și ne trimite periodic — ca un... abonat — cîte și mai cîte: o piatră funerară din 1704, găsită în vechiul cimitir, două hanukia artistice, o cană și o farfurie de Pesah, din faianță, de peste o sută de ani, fotografii, broșuri, acte...; aceeași comunitate ne-a înzestrat cu un original *gragăr* din lemn, în vîrstă de peste două sute de ani, înalt de mai bine de un metru, „cel mai mare gragăr din lume", și care alături de alt exponat, „cel mai mic gragăr din lume", alcătuiesc un ansamblu mult admirat, mai cu seamă cînd... îl punem în funcțiune.

Am dat un singur exemplu; dar și alte comunități ne-au trimis cîte ceva. Așteptăm ca toate comunitățile să ia în seamă invitația noastră, îngrijindu-se să fie reprezentate în muzeu potrivit cu importanța lor.

Au fost introduse pe parcurs vitrine noi! Astfel ne-am îmbogățit cu documente privind viața evreiască în Transilvania. La nivelul doi, avem o nouă vitrină cu documente despre arhitecți care au contribuit la înfrumusețarea Capitalei: Paul Focșăneanu, autorul frontonului de la Universitate; Jean Văleanu, care a realizat sala teatrului din str. Sărindar (astăzi „Teatrul Mic"), numeroase blocuri de locuințe și o sută de vile în zona Facultății de Medicină; Jean Monda, autorul multor clădiri — opere de artă; pictorul Marcel Iancu, cel care a întocmit și planurile primelor clădiri moderniste; Horia Maicu, fostul arhitect-șef al Bucureștiului, corealizatorul cîtorva din... subiectele unor ilustrate cu monumente reprezentative ale Capitalei: ansamblul noului Teatru Național — hotel „Intercontinental", monumentul Eroilor pentru libertate, Sala Palatului Republicii, Casa Scînteii...

O vitrină ilustrează crearea de către evrei chemați în țară de diferiți domnitori și de boieri a unui număr de 49 de tîrguri și de tîrgușoare în Moldova, în secolele XVIII—XIX; altă vitrină prezintă numeroase figuri de luptători pentru dreptate socială: Dobrogeanu-Gherea, dr. L. Ghelerter, dr. Ștefan Stincă, Constantin Graur, Ilie Moscovici, S. Emil; de asemenea, unii care și-au dat viața pentru cauza clasei muncitoare: dr. H. Aroneanu, Max Vecsler, Bela Brainer, Bernath Andrei, Lazăr Grünberg, Olga Bancic, Haia Lifșiț, Lili și Francisc Paneth, Adalbert Kornhauser, Ada Marinescu-Iosipovici, Moses Francisc, studenții Dan Lazarovici, Gherșin Meirovici, Adolf Dan Mihailovici, Avram Schächter, elevii de liceu Cornel Elias, Iancu Moscovici, Leon Zalman; șase tineri din Lugoj și din Timișoara...

•

Au fost substanțial îmbogățite (prin donația Asociației scriitorilor israelieni de limbă română — președinte Ludovic Bruckstein) cele două vitrine de la nivelul trei care, sub tema „Limba română cultivată în Israel", expun numeroase cărți și reviste. La loc de frunte, două cărți dedicate președintelui țării — Nicolae Ceaușescu; de asemenea, numeroase cărți și reviste, printre care un volum de Eminescu și unul de Arghezi, în limba ebraică.

Noi documente au fost adăugate la dosarele de la amvon referitoare la regimul antonescian, între care se află copia fotografică și cea tipografică ale Planului de exterminare a evreilor din România, întocmit și semnat, la 15 septembrie 1942, de Gustav Richter, consilier hitlerist pentru problemele evreiești, dar care nu a fost pus în aplicare.

Galeriei de tablouri i s-au adăugat noi picturi (donații), de Vermont, Iser, Maxy. Doamna Estera Rubin, din Israel, ne-a predat un set de reproduceri după tablourile soțului ei, pictorul David Rubin.

Un mare interes stîrnește tabelul cu numele celor peste treizeci de evrei români membri ai Academiei Române.

S-a schimbat aspectul unor colțuri din muzeu, începînd cu parterul, unde ansamblul creat de sculptorul Tiberiu Bentze, pe care sînt expuse obiecte și podoabe de cult, a fost completat cu sculptura lui Lazăr Dubinovski, „Holocaust", imaginînd un drum pe care se zăresc urmele pașilor celor mînați spre camerele de gazare.

Dorindu-se nu numai un muzeu al trecutului, pentru a fi legat de actualitate au fost organizate o serie de expoziții, fie cu prilejul sărbătorilor noastre, fie cu ocazia unor evenimente: „100 de ani de la moartea lui M. L. Malbim" „25 de ani de existență a «Revistei Cultului Mozaic»", vizita la muzeu a lui Menachem Begin, a lui Saul Bellow, laureat al Premiului Nobel pentru literatură, a generalului Moshe Dayan... De asemenea, muzeul a organizat mici expoziții în sala de festivități a F.C.E., cu prilejul unor conferințe (Participarea evreilor la Războiul din 1877, Iuliu Barasch, Albert Einstein etc.).

Dar cea mai amplă expoziție a fost organizată, cu largul nostru sprijin, în luna iunie 1982, la Tel Aviv, la Muzeul Beit Hatfuțot, cu tema „Iudaismul în România"; parte din acele exponate au fost reținute pentru a fi integrate Muzeului-gazdă.

Muzeul nostru a participat cu exponate și la expoziția deschisă la Roș Pina la centenarul înființării de către evrei din România a două din primele trei colonii agricole în Țara Sfîntă...

•

Numeroase alte donații, îmbogățind Arhiva documentară, vor permite completarea muzeului cu noi și noi exponate.

A intrat în fondul arhivei și al muzeului — prin intermediul revuistului Aurel Felea — o parte din colecția de fotografii și de programe teatrale ilustrînd activitatea din anii 1940—1944 a lui N. Stroe și a altor cunoscuți interpreți ai teatrului „Barașeum"; iar datorită lui P. Kanner, avem o bogată colecție de fotografii, ziare, programe privitoare la activitatea de actor și de revuist a tatălui său, N. Kanner.

Am preluat — și se află la muzeu — cele rămase de la Sevilla Pastor: fotografii, note, acte, costume de teatru, cu care intenționăm să amenajăm o cameră dedicată artistei.

Doamnele Melania dr. Șaim și Silvia Claudian-Braunstein, din București, ne-au adus fotografii și decorații ale unor luptători din primul război mondial, acte privind activitatea economică a evreilor.

Lupu Schwarțenberg din Iași ne-a adus „doar" două fotografii, dar acelea reprezintă exteriorul și interiorul fostei grădini „Pomul verde", unde Avram Goldfaden a creat, pe plan mondial, teatrul evreiesc. Tot numai două, de astă dată reviste, ne-a adus librărița Sima Bernstein din București; însă e vorba de două numere din publicația *Gînduri din școală*, pe care, în anii de prigoană fascistă, au scos-o elevele și elevii liceelor evreiești din București; la această revistă au debutat: Nina Cassian, Paul Cornea, Sorin Mladoveanu, Vicu Mîndra, Ileana Vrancea, Ada Gregorian...

Din Galați, Bercu Losneanu ne-a trimis o singură fotografie și un Program, care oglindesc un episod impresionant: un grup de copii orfani repatriați din Transnistria (toamna 1943) manifestîndu-se — prin grija Sindicatului salariaților particulari — la un festival, unde au fost adunate fonduri pentru înzestrarea lor cu îmbrăcăminte.

Dar poate cel mai pasionat și mai activ „furnizor" al muzeului este președintele Comunității evreilor din București ing. Theodor Blumenfeld. Ori de cîte ori am prilejul să-l vizitez la birou scoate din sertar sau din dulap o fotografie, un document, o hanukia, un tablou:

— Ai așa ceva?

Aproape toate „achizițiile" D-sale merg direct la muzeu.

E vizitat, cum e firesc, de multă lume, pe fiecare îl scormonește cu insistență:

— Știi că avem un muzeu? Caută pe-acasă...

•

În curs de pregătire se află exponate privind tragedia vaselor „Struma" și „Mekfure", capitolul Sănătate-Spitale-Medici, Învățămînt, contribuția evreilor din țară la presa românească, la teatrul românesc și la cel universal, la sport, Căminul „Schuller" din București etc. etc. Năzuim ca, treptat, să facem din Muzeul evreiesc un muzeu pe cît posibil complet.

Sîntem stimulați de aprecierile vizitatorilor din țară și de peste hotare (în presa din multe țări au apărut reportaje despre Muzeul nostru). Am avut cinstea, în cei cinci ani de existență, să fim vizitați de numeroase personalități, care, în Cartea de Onoare, au făcut notații deosebit de măgulitoare. Ne-au vizitat conducători ai Israelului, conducători ai organizațiilor evreiești mondiale, rabini șefi ai evreilor din mai toată lumea, personalități culturale mondiale, oameni de știință, de litere, de artă din țară, preoți de toate cultele, evrei și nu-evrei de pretutindeni.

Cel mai impresionant elogiu l-am primit din partea d-lui Theodor Feder, directorul pentru Europa al „Joint"-ului. Ne-a declarat și o declară pretutindeni: „Prin funcția mea am avut prilejul să vizitez toate marile muzee din lume. Am găsit muzee mai bogate, mai impozante, mai luxoase; au urmărit să le facă tot mai frumoase, să ne impresioneze prin fast. Cel mai interesant mi se pare Muzeul evreiesc din București: cuprinde documente, cele mai multe în original, rupte din viață. Luăm aici contact direct cu adevăratul zbucium al evreilor, nu cu cel filtrat prin viziuni artistice!".

•

Ne străduim să merităm în continuare aceste aprecieri, însă meritul cel mare, meritul unic al creării, al existenței acestui muzeu îl are — fără nici o îndoială — cel care l-a inițiat și i-a supravegheat îndeaproape organizarea: Eminența Sa domnul Șef Rabin dr. *Moses Rosen*.

Am întocmit această evocare ca un omagiu ce-i aducem — cu prilejul celei de-a 70-a aniversări — cei care am asistat la pregătirea Muzeului, la existența sa zi de zi. O declarăm în cunoștință de cauză: pe vremea cînd evreii din țară atinseseră aproape un milion, și numărau mulți oameni cu stare, nu s-au putut aduna fondurile necesare; iar astăzi, cînd numărul evreilor este atît de redus, a putut fi realizat acest muzeu, tocmai datorită inițiativei și muncii efective a Eminenței Sale.

Este încă una din minunile rabinului-„făcător de minuni".

M. MIRCU

Bernard Malamud

(Urmare din p. 2)

a bucuriei. Dragostea pentru Helen Bober, scrupulele provocate de actul banditesc par a fi doar noduri în năvodul unei sorți înțelepte. Căci Frank Alpine, spre deosebire de solipsistul Roy Hobbes, deține forța necesară și talentul de a deveni un „mensch".

Protagonistul romanului „Meseriașul" (1966 — încununat cu premiile „Pulitzer" și „National Book Award") reprezintă un spor de potențial metafizic pentru evreul malamudian, cu conotații istorice și baladești. Sugerat de cazul real al lui Mendel Beiliss (1913), lucrător la o fabrică de cărămizi din Kiev, victimă a unui grup antisemit numit „Centuria neagră", personajul Yakov Bok nu este numai ambasadorul unei națiuni ostracizate, dar și un caracter individual în lentă osificare. El este acuzat, în mod nedrept, de uciderea unui copil rus de 12 ani și de folosirea sîngelui victimei pentru a pregăti matzah de Pesah. În cazul dovedirii, prin înscenare, a ipoteticei crime, toți consumatorii de matzah devin potențiali incriminați. Brutalul contact cu formele aberante ale injustiției declanșează în Bok procesul maturizării și umanizării sale, la capătul căruia el se poate consacra, cu un amestec de prometeic și donquijotesc, misiunii sale. Ironia romancierului, ca și ineditul stil, topind virtuțile parabolei, ale expresiei simbolice cu cele tipice realismului dreyserian, rezultă din viziunea cuprinzătoare a dualității valorilor, în ordine divină și umană, prin prisma individului și a comunității. Evreul povestirilor lui Malamud nu aspiră la transcendență, ci intuiește această dimensiune, aici, într-o panteistă simțire, ce înnobilează umilul terestru cu miracole domestice, lipsite de spectaculozitate: aluatul în care Lieb, brutarul, își plînge soarta va da cea mai bună pîine din oraș („Împrumutul"), recunoașterea de către Manischevitz a misterului divin sădit în om produce însănătoșirea soției („Îngerul Levine"), moartea însăși poate fi oprită din mersul ei ineluctabil de voința umană pentru apărarea purității primordiale, edenice („Mai întîi idioții"). Volumele de povestiri „Butoiașul fermecat" (1958, premiat în 1959 cu „National Book Award") și „Mai întîi idioții" (1963) sugerează ideea calității de evreu ca general umană, în spiritul remarcilor lui Norman Podhoretz: „Evreul (la Malamud — n.n.) este umanitatea văzută sub înfățișările gemene ale suferinței și aspirației morale. Prin urmare, orice om care suferă mult și dorește să fie mai bun poate fi numit evreu" („Noul nihilism al romanului american", Partisan Review, XXV, toamna 1958, 589—590). Eroii operei malamudiene își asumă povara altei ființe, pentru că au capacitatea de a-și „aminti" de apartenența la aceeași specie. S. Levine alegînd o soție bolnavă cu copiii predecesorului său („O viață nouă", 1961), Frank Alpine înlocuind pe Bober într-o băcănie falimentară și preluînd răspunderea unei familii străine, Yakov Bok care refuză șansa eliberării fără proces, conștient de faptul că nu-și mai aparține, tînărul rabin Leo Finkle („Butoiașul fermecat") preferind fronda socială prin căsătoria cu o dostoievskiană declasată, se regăsesc în momentul întîlnirii cu rigorile suferinței altruiste, scufundați în cenușiul cehovian al unei existențe etern problematice.

Bernard Malamud pare într-adevăr să se integreze conceptului de „nou manierism" literar atribuit de criticul american Max F. Schulz („Radical Sophistication", Ohio University Press, 1969) unei anumite tensiuni a ireconciliabilelor adunate într-o structură aparent calmă. Fenomenul anunțat de operele lui Joyce, Proust, Eliot, Pound și exprimat la acest nivel printr-o diversitate de modalități tehnice (dividerea timpului, a spațiului, fuziunea prezent-trecut, întreruperea discursului narativ) este reprezentat astăzi și de scriitori americani evrei, ca Malamud, Bellow și Salinger, de data aceasta disarmonia în monolit a lumii moderne căpătînd o expresie eminamente etic-metafizică. Ultimele romane ale lui Malamud probează în mod ironic această teorie. Ele se află într-un conflict calitativ cu scrierile precedente, abordînd teme improprii talentului ca și temperamentului genuin ale autorului: „Locatarii" (1971) pune probleme rasiale și ale breslei scriitoricești prin personaje lipsite de consistență, folosind un limbaj stîngaci, „Viețile lui Dubin" (1977) povestește neconvingător despre un biograf profesionist, soț și tată, care la 58—59 de ani trăiește realmente prin dragostea pentru o fată de 23 de ani, „Grația divină" (1982), fantezie crusoeană, anticipează, în manieră repetitivă (v. Robert Merle „Malevil", Max Frisch „Omul în holocene", Kurt Vonnegut „Leagănul pisicii"), catastrofa nucleară. Totuși, părăsind teritoriul realismului simbolic și pășind în zona fabulei moderne, Malamud ne transmite un mesaj familiar: Calvin Cohn, singurul om supraviețuind războiului termonuclear dintre Djanki și Druzhkiți, încearcă zadarnic să-i educe pe cimpanzei în spirit „cohnian". Aceștia vor deveni agresivi, competitivi, răzbunători, reeditînd, inevitabil, genul uman. Se vădește astfel umorul amar ce-l leagă pe romancier de tradiția literaturii idiș est-europene, de Salom Alehem, L. Peretz. În același sens, cunoașterea dramaturgiei lui S. Anski și a pînzelor lui Chagall provoacă fertile conexiuni, care lămuresc aspecte fundamentale ale creației malamudiene și probează continuitatea spiritului și motivelor culturii evreiești, supraviețuirea ei în modernitate.

Şef Rabin dr. MOSES ROSEN

O lecţie de adevărat ecumenism

ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האל׳ (שמות יח׳—ה׳)

„Şi a venit Itro, socrul lui Moşe, împreună cu fiii săi şi cu soţia sa la Moşe, în deşertul în care el sălăşluia, la muntele lui Dumnezeu" (Exodus, 18—5).

Stau faţă în faţă două concepţii despre viaţă. Nu spre a se confrunta, ci spre a învăţa una de la cealaltă. Nu spre a se extermina reciproc, ci spre a se completa. Itro şi Moşe se întîlnesc şi ne dau o pildă admirabilă a ceea ce înseamnă spirit de largă înţelegere. Învăţătorul robilor eliberaţi şi preotul din Midian îşi zîmbesc cu prietenie, cu îngăduinţă, cu înţelegere. La nici unul dintre ei nu găseşti trufia atotştiutorului care nu mai are nimic de învăţat. Nici unul nu cade în greşeala de a considera că lumea aceasta e prea strîmtă pentru ca într-însa să încapă credinţele amîndurora. Cîtă suferinţă ar fi fost cruţată bietei umanităţi de-a lungul mileniilor care s-au scurs de la această simbolică întîlnire dacă imaginea ei ar fi rămas prezentă în mintea tuturor acelora care au vrut neapărat să-şi impună crezul altora fie şi cu preţul prăpădului general.

Itro vine către Moşe. ויבא יתרו

Acesta din urmă îşi afirmă poziţia în problema prozelitismului. El nu caută neofiţi. Numai dacă aceştia au venit din convingere proprie spre porţile credinţei noastre şi au bătut la ele dorind să păşească printr-însele, numai în astfel de cazuri venea în consideraţie primirea lor. Moşe îl previne pe Itro că drumul pe cărările iudaismului nu e aşternut cu roze. El îi povesteşte toate necazurile, toate suferinţele ce-l aşteaptă dacă va îmbrăţişa o învăţătură care rezervă credinciosului ei mai multe privaţiuni decît bucurii în viaţă. Rut, fiica poporului moabit, atunci cînd vrea să treacă pragul religiei noastre află întîi despre modul cum se moare pentru această credinţă ארבע מיתות בית דין şi numai atunci cînd exclamă către Noemi באשר תמותי אמות „voi muri precum mori tu", face dovada credinţei.

Nicicînd mozaismul n-a aprins autodafeuri spre a „ferici" pe alţii cu convingerile sale. Întotdeauna noi am respectat alte religii pentru că am suferit atunci cînd a noastră n-a fost respectată.

Întotdeauna iudaismul a învăţat din această splendidă pagină a întîlnirii dintre Moşe şi Itro. Fiecare dintr-înşii dă şi primeşte; ei săvîrşesc un admirabil schimb de idei. În contact cu culturi din cele mai variate, noi am ştiut să urmăm această pildă. Rabi Meir „a găsit o rodie, i-a mîncat miezul iar coaja a azvîrlit-o" רמון מצא תוכו אכל וקליפתו זרק (Hagiga 15). Din „miezul" multor învăţături, din tot ce a fost bun şi frumos în multe civilizaţii cu care noi am venit în contact noi am asimilat şi am învăţat, iar „coaja", ceea ce consideram că era dăunător, străin spiritului mozaic, nu ne-am însuşit. Helada înfăţişa o concepţie de viaţă diametral opusă celei pe care noi o afirmăm şi totuşi cîte n-am învăţat din filozofia elenă, cît de mult am făcut noi să pătrundă „frumuseţea lui Iafet (Helada) în corturile lui Sem (strămoşul semiţilor)". יפיפתו של יפת באהלי שם.

În acelaşi timp însă, învăţătura lui Moşe nu s-a situat pe un plan exclusivist, strîmt egoist. Ea a împărtăşit cu dărnicie tuturora din binefăcătoarele sale raze, a aruncat sămînţa care a dat rod bogat pe ogoarele multor medii în care a trăit obştea credincioşilor Torei.

„Tot ceea ce l-a atins s-a sfinţit". כל הנוגע בהם יוקדש Picături din uleiul sfînt al eticii iudaice au pătruns în multe din concepţiile celorlalţi. Cînd legiunile lui Titus s-au întors din Iudeea ele au adus cu sine un vînt care apoi a cutremurat temeliile lumii sclavagiste.

Moşe îl învaţă pe Itro şi învaţă de la dînsul. Îl învaţă să-l înţeleagă pe Dumnezeul lui Israel. E vorba de un Dumnezeu care, după concepţia noastră, nu e absent din realităţile acestei vieţi, şi care intervine în destinele colectivităţii şi ale individului. Un Dumnezeu care ia apărarea robilor împotriva împilatorilor; un Dumnezeu care întruchipează astfel sfînta idee a dreptăţii; un Dumnezeu care e pe punctul de וירד א׳ על הר סיני a cobori în mijlocul oamenilor.

Moşe învaţă de la Itro despre modul cum trebuie să-şi aleagă de la popor pe acei care vor fi conducătorii obştii, despre calităţile ce trebuie să le întrunească acei care iau pe umerii lor opera îndrumării colectivităţilor.

Credinţa religioasă a lui Moşe, imaginea lui Dumnezeu, aşa cum ea se oglindeşte în sufletul său, pătrund în inima lui Itro. Lecţia de realism, modul de rezolvare a problemelor materiale ale obştii pe care Itro le formulează, îl călăuzesc pe Moşe şi-l feresc de a evada din realitate.

La poalele „muntelui lui Dumnezeu" se săvîrşeşte sinteza între cele două concepţii. E o minunată prefaţă în Decalog.

Plecarea în Israel a Eminenţei Sale şi a doamnei dr. Moses Rosen

Marţi 18 ianuarie a.c., Eminenţa Sa şi doamna dr. Moses Rosen au plecat, pe calea aerului, în Israel, unde Eminenţa Sa va continua activitatea didactică-ştiinţifică la catedra ce-i poartă numele. Totodată, Eminenţa Sa va avea întrevederi cu importante personalităţi ale vieţii publice şi culturale israeliene.

Din Israel Eminenţa Sa va pleca în S.U.A., unde va participa la şedinţa lui „Governing Board of the W.J.C." (Consiliul de conducere al Congresului Mondial Evreiesc) şi la şedinţe în cadrul organizaţiei „Joint".

La Aeroportul Bucureşti-Otopeni au venit conducători ai Federaţiei Comunităţilor Evreieşti şi ai Comunităţii evreieşti din Bucureşti spre a-i saluta.

Hamişa-Asar Bişvat

Sîmbătă 29 ianuarie a.c. a avut loc în comunităţile noastre din ţară sărbătorirea zilei de Hamişa-Asar Bişvat (Anul nou al pomilor). În numărul următor al revistei vom publica un reportaj şi imagini privind această sărbătorire tradiţională.

LUCIAN AIZIC — Botoşani
a devenit Bar-Mitzvă
MAZEL TOV !

După Elveţia, Italia...

Într-un număr precedent al revistei s-a publicat ştirea că Elveţia a refuzat să primească pe teritoriul său pe Valerian Trifa, care uzurpase calitatea de arhiepiscop în Statele Unite şi Canada şi care, după demascarea sa ca una din căpeteniile legionare vinovate de crimele comise în timpul rebeliunii din 1941, urmează să fie extrădat din S.U.A. La 22 ianuarie 1983, agenţia A.F.P. anunţa, dintr-o sursă oficială americană, că şi Italia a respins, la rîndul ei, cererea lui Trifa de a i se acorda dreptul de a se stabili în această ţară, pentru aceleaşi motive, adică activitate teroristă antisemită.

VALORI PERENE

Ar fi temerar să vorbim de modernitatea spiritualităţii noastre străvechi, întemeiată pe o tradiţie bine constituită şi temeinic codificată? Şi-a pierdut oare actualitatea lupta dintre bine şi rău?

Iudaismul nu este un muzeu de antichităţi, nu reprezintă o piesă valoroasă dar veche, ieşită din uz, pentru cabinetul de curiozităţi al unui colecţionar bogat şi bizar. Ar fi o regretabilă eroare să acceptăm sau să alimentăm noi înşine o astfel de impresie. Spiritualitatea iudaică nu este un arhaism. Ea n-a încetat niciodată să fie creatoare şi să răspundă problemelor arzătoare ale actualităţii. Dacă n-ar fi fost o călăuză de nădejde pe traiectoria noastră mondială, ar fi sfîrşit poate ca o carte modestă şi prăfuită, chiar indescifrabilă, într-un magazin de antichităţi, iar nu ca cea mai răspîndită operă a umanităţii.

Reiterarea săptămînală a fiecărei pericope din cele cinci cărţi ale lui Moşe şi a cîte unui capitol din profeţi, în sinagogi, ne face mereu contemporani cu marile evenimente, cosmice, teologice, istorice şi sociale petrecute „in illo tempore" şi situate la geneza poporului evreu şi a universului iudaic. Tot astfel, numeroase evenimente de actualitate prezintă analogii cu trecutul nostru.

Reluarea ciclică a marilor sărbători: Roş Haşana, Iom Kipur, Sucot, Hanuca, Purim, Pesah, ca şi Şabat-ul săptămînal situează regulat existenţa noastră, care înaintează pe o spirală ce ne împlineşte definitiv. Ele sînt pietre de hotar, invariantele noastre care ne asigură reînnoirea şi perenitatea, în acelaşi timp.

Biblia este un monument de modernitate. Toate spiritele cultivate ale Europei şi Americii s-au adăpat la izvoarele iudaismului. S-a spus că Milton gîndea în ebraică şi scria în engleză. Ca el atîţia alţii, doar că scriau în alte limbi, în toate limbile în care Biblia a fost tradusă.

Renaşterea s-a întors cu faţa nu numai spre antichitatea greacă şi latină pentru a revigora cultura epocii, ci şi spre antichitatea iudaică, ceea ce, din păcate, se uită prea adesea. Pico della Mirandola se mîndrea cu ebraica sa. Umaniştii descopereau Cabala.

Fiecare epocă a căutat şi a găsit, după concepţia noastră, sensuri noi în Biblie, ca răspuns la problemele ce şi le puneau oamenii timpului şi fiecare studiu al Cărţii a marcat noi puncte de vedere şi adeziuni afective.

Bibliei noastre, cum precizează Martin Buber, nu i se potriveşte nici epitetul de „vechi" şi nici epitetul de „testament". Cuvîntul ei nu este nici o vorbă lăsată de cineva care ne-a părăsit, iar conotaţia de „vechi", în sensul de depăşit, nu i se potriveşte, de vreme ce noi trăim şi gîndim şi astăzi în termenii ei fundamentali.

Multe lucruri vechi sînt perisabile. Pentru a-şi păstra vitalitatea, scrierile sacre trebuiau să-şi dezvăluie sensurile profunde într-o lume în schimbare. De aici şi nesfîrşitul şir al comentariilor. Lucru esenţial, căci ce reprezintă oare o partitură, oricît de valoroasă, fără un interpret de talent? Literă moartă!

„Tora are şaptezece feţe", ne învaţă Talmudul, amintindu-ne astfel alcătuirea sa polifonică. Această carte-fluviu care e Talmudul, cuprinzînd Mişna, dar şi Ghemara, deci comentarii la comentarii, riscă să deruteze pe cel care, fără o pregătire prealabilă, se avîntă în ceea ce s-a numit „marea Talmudului". Aproape o mie de ani de exegeză sedimentează în foliantele sale Talmudul, cod legislativ, moral şi religios, factor de unitate şi diversitate în iudaism, prin multivocitatea sa, de universalism sau particularism, exprimînd, după împrejurări, cînd voinţa de a se deschide către lume, cînd închiderea în sine, în vremuri de toleranţă sau, dimpotrivă, de prigoană.

Tora este semnul Alianţei, iar Alianţa dintre Israel şi Dumnezeu, „veche-nouă", odată pecetluită, e veşnică şi ireversibilă. Nu sîntem mai buni sau mai răi ca alţii, vrem doar să fim noi înşine. Nu sîntem nici cei mai vechi. Mai sînt şi chinezii şi hindusii, bunăoară. Şi-apoi, toate popoarele, toate etniile alcătuiesc, la un loc, tabloul lumii. Scoţi unul singur şi tot edificiul se prăbuşeşte. Cînd am vorbit de noi, n-am respins pe nimeni, căci noi ştim bine ce înseamnă să fii „respins", „repudiat", „paria". Iar dacă am pus iudaismul în centru, e pentru că aceasta ne este matricea formativă şi nu alta. Nici un alt grup uman nu-şi va asuma, în locul nostru, misiunea de a transmite generaţiilor noastre viitoare mesajul încredinţat nouă.

Filozofi ca Abraham Heschel, în Statele Unite, André Neher sau Emmanuel Lévinas, în Franţa, Martin Buber, în Israel, au încercat, fiecare în felul său, după stilul propriu fiecăruia, să reconcilieze tradiţia lui Israel cu lumea modernă. Generaţiile noi de intelectuali şi scriitori evrei se întorc spre izvoarele originare ca spre lumină, după cea mai zguduitoare pagină de istorie evreiască a tuturor timpurilor, depăşind criza identităţii.

Un asemenea bilanţ, caracterizat prin regăsirea tradiţiei, l-a condus, de pildă, pe unul dintre cronicarii vieţii literare franceze, Robert Kanters, la următoarea reflecţie: „Există, deci, impresia că această tradiţie spirituală ebraică a rămas mai caldă şi mai strălucitoare (...), nu din cauza martirilor săi, ci din pricina intimităţii sale, a efortului acesteia, prin simbolurile şi practicile sale de a rămîne în raporturi de mare sinceritate, de la inimă la inimă, cu Creatorul" („À perte de vue", Souvenirs, Seuil, 1981).

Cînd caută soluţii la problemele lumii şi interoghează marile spiritualităţi existente, un sociolog de talia lui G. Friedmann se adresează iudaismului, căci el consideră că Israel este gata să participe la progresul societăţii ,punînd la dispoziţie experienţa proprie nu numai în domeniile tehnice, agricole şi ştiinţifice, ci şi în sfera spiritualităţii. Împrejurările au demonstrat, şi o vor demonstra şi pe viitor, că aceasta este o constantă a atitudinii lui Israel.

ŢICU GOLDSTEIN

ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI

ARESTAREA CRIMINALULUI DE RĂZBOI NAZIST KLAUS BARBIER

Criminalul de război nazist Klaus Barbier (alias Altmann), refugiat în Bolivia, a fost arestat, la 25 ianuarie 1983, de către siguranţa statului, fiind acuzat de excrocherie în dauna companiei miniere „Comnisball".

Faptul a readus în actualitate biografia oripilantă a acestei notorii căpetenii hitleriste. Vinovat de uciderea a mii de evrei, el a fost condamnat la moarte, în contumacie, în 1947 şi în 1954, de către instanţele militare din Lyon. Autorităţile franceze au cerut, în 1972, extrădarea acestuia din Peru, unde se refugiase, dar criminalul a reuşit să se ascundă în Bolivia, ţară cu care Franţa nu avea convenţie de extrădare.

Este de aşteptat ca măcar acum călăul să fie extrădat, pentru ca şi acest caz să confirme, o dată mai mult, că Holocaustul nu poate şi nu trebuie uitat, iar pedeapsa călăilor trebuie să constituie un avertisment împotriva recrudescenţei neonazismului şi antisemitismului.

VIZITĂ

După celebra actriţă Jane Fonda, care în ultimele trei luni a vizitat de două ori Israelul — împreună cu soţul ei, senatorul american Tom Heyden —, un alt artist de talie mondială, Sammy Davis-jr., a întreprins un voiaj în Israel.

ORDINATOR

Rabinul Halberstam, preşedintele Institutului „Sants Grybov" din New York, a anunţat că un ordinator a fost programat special pentru a stabili genealogia evreilor care ar dori să-şi cunoască strămoşii. Au fost folosite circa 35 de dicţionare pentru a introduce în memoria ordinatorului diferite nume în mai multe limbi. Spre exemplu, pentru numele de Smith, ordinatorul a mai memorat variantele Schmidt, Smit şi Smythe. La fel s-a procedat şi pentru numele de localităţi ortografiate diferenţiat în unele limbi.

DISTINCŢIE

Dr. Phil Gold, medicul-şef al spitalului general din Montreal, a primit prestigioasa distincţie „Ernest Manning" pentru importanta descoperire a unei substanţe secretate de anumite tumori cancerigene. Această descoperire, făcută după mulţi ani de studiu intens, dă posibilitatea detectării unor forme de cancer cu trei ani mai devreme decît pînă acum. Dr. Gold — care este şi codirector al Clinicii de oncologie McGill, precum şi profesor la McGill University — a fost ales dintre 172 de candidaţi.

NUMIRE

În cadrul unei şedinţe a Asociaţiei profesorilor Universităţii din Geneva, dr. Alfred Donath, profesor la Facultatea de medicină, a fost ales ca preşedinte al acestei organizaţii elveţiene.

DAR

Dr. Joshua Ruah, preşedintele Comunităţii evreilor din Lisabona, şi Rabi Abraham Assor, păstorul spiritual al acestei comunităţi, au avut o întrevedere cu Papa Ioan Paul al II-lea. Cu această ocazie, ei au oferit Suveranului Pontif un volum despre istoria evreilor portughezi din secolul al XV-lea.

CINSTIRE

În semn de înaltă cinstire, Richard von Weizsäcker, primarul Berlinului apusean, a înmînat lui Axel Springer medalia „Ernst Reuter" (cea mai înaltă distincţie vest-berlineză), cu ocazia împlinirii vîrstei de 70 de ani. Von Weizsäcker a elogiat activitatea depusă de cunoscutul editor atît pe tărîmul presei, cît şi pe tărîmul reconcilierii între evrei şi germani.

•

Guvernul francez a conferit Ordinul Naţional de Merit, cu rangul de comandor, lui Nathan Ferstenberg, preşedintele lui „Jewish National Fund" din Belgia, iar directorului şcolii „Yesodéi Hatora" (Fundamentele Torei din Antwerp (Belgia) i s-a atribuit Ordinul Academic Palm.

ARHEOLOGICĂ

Un grup de arheologi israelieni, care lucrează în colaborare cu Universitatea Ebraică din Ierusalim, au descoperit 28 de papirusuri datînd din perioada Primului Templu, distrus în anul 586 î.e.a.

CONCERT

La Geneva a avut loc, la Centre Hekhall Haness, un concert de lucrări muzicale cu motive evreieşti şi arabe, considerat ca un eveniment muzical important. A fost prezentat concertul pentru pian de Leib Nachmann,

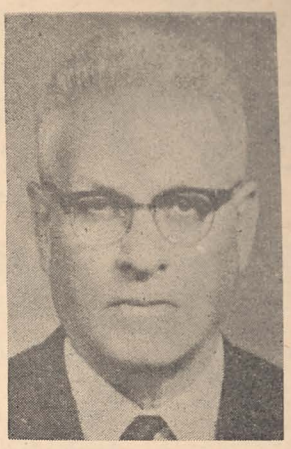

din Bucureşti. Şi-au dat concursul pianista Brigitte Scheu, violoniştii Simon Bakman şi Henri Milstein.

CONFERINŢĂ

Peste 300 de delegaţi s-au reunit la Montreal (Canada) pentru a participa la cea de-a treia Conferinţă asupra limbii şi culturii idiş. În timpul conferinţei — la care au luat parte, printre alţii, şi scriitorii de renume mondial Isaac Bashevis Singer şi Elie Wiesel — s-a relevat faptul că la Paris a apărut dicţionarul francez-idiş, conceput de prof. Ytzhak Varshawski, şi că guvernul australian promovează o politică de „multilingvism", dînd posibilitatea locuitorilor Australiei, care folosesc diverse limbi, inclusiv idiş, să aibă emisiuni radiofonice speciale.

PREMIU

Prof. Joshua Fishman (Canada) a primit Premiul „Hershel Rosenfeld" pentru volumul său „Never say die" („Să nu disperăm niciodată !") de 800 de pagini, în care se face o trecere în revistă a culturii idiş.

INSTITUTUL „ZUBIN MEHTA"

La Ierusalim a fost inaugurat „Institutul Zubin Mehta", construit pe Muntele Scopus. Cuvîntarea de deschidere a fost rostită de ambasadorul S.U.A. în Israel, Samuel Lewis, care a caracterizat Institutul „Zubin Mehta" ca fiind „o instituţie unică în lume". Secţia de muzicologie, care pînă acum era răspîndită în diferite locuri, va putea fi cuprinsă în Institutul „Zubin Mehta", de pe lîngă Universitatea Ebraică, din Ierusalim.

În ovaţiile entuziaste ale asistenţei, Zubin Mehta a spus: „Sînt numai muzician. Mulţumesc Universităţii Ebraice pentru această onoare şi sînt foarte fericit că mă aflu între prieteni din ambele mele patrii, California şi Israel". Apoi, în prezenţa părinţilor săi şi a numeroşi oaspeţi, Zubin Mehta a dezvelit placa indicativă a institutului.

Cu prilejul unei vizite în R.F.G., Zubin Mehta a fost oaspetele Asociaţiei germane de prietenie cu Universitatea Ebraică.

Senatul şi Comunitatea evreiască din Berlinul occidental au dat o recepţie în onoarea lui.

PREMIU

Preşedintele organizaţiei I.P.R.A. (International Public Relation Gesellschaft) a acordat premiul pe 1982 marelui violonist Yehudi Menuhin.

Festivitatea decernării premiului a avut loc la San Francisco, oraş în care Yehudi Menuhin a dat primul său concert, cînd avea şapte ani.

COR

Pe programul I al televiziunii „Belgrad" a fost transmis concertul corului „Fraţii Baruch", dirijat de docentul facultăţii de muzică, Alexandru Voici, care, împreună cu mama sa, Vera Baraci, profesoară de pian, a interpretat un menuet de Mozart. Apoi corul a prezentat o compoziţie religioasă sefardă pe patru voci.

RECOMPENSĂ

Medalia „Drepţi ai popoarelor" cu diplomă a fost acordată lui ARI IERETŞANE din Ungaria, care în timpul celui de-al doilea război mondial a salvat din ghearele naziştilor 400 de evrei, cu riscul vieţii sale.

PREMIERA ÎN TEHNICA DE CALCUL

CLUJ-NAPOCA. Un colectiv format din şase specialişti de la filiala din Cluj-Napoca a Institutului de cercetări şi proiectări tehnice de calcul a realizat un trasor digital periferic de ieşire pentru sistemul „Poltter", care utilizează microprocesoare şi circuite integrate, prezintă performanţe deosebite de viteză şi precizie şi poate fi utilizat în sisteme multiple: mecano-electrice, arhitectură, urbanistică, medicină, conducere a unităţilor economice etc. Trasorul digital periferic a fost distins cu premiul I la expoziţia judeţeană a tinerilor creatori şi în concursul din cadrul ministerului de resort.

CONSTRUCŢII MINIERE

PETRILA. La Întreprinderea minieră Petrila — Valea Jiului a fost efectuată ultima puşcătură la săparea puţului nr. 15, lucrare minieră pe verticală, în adîncime de 258 metri, care asigură deschiderea zonei centrale a zăcămîntului şi dezvoltarea de noi orizonturi pentru exploatarea cărbunelui. Asemenea lucrări se execută şi în cadrul altor perimetre: puţul cu schip de la mina Lupeni — cea mai mare instalaţie de acest gen din ţară, preparaţia Petrila, staţiile de turbocompresoare la minele Vulcan, Aninoasa şi Petrila, staţiile de ventilatoare de la Livezeni şi cota 840 Lonea şi Jieţ, incinte miniere la Lupeni sud, Uricani-Storminos.

RECUPERAREA PLUMBULUI ŞI ZINCULUI

SUCEAVA. La uzinele de preparaţie din cadrul Combinatului minier „Suceava" din Gura Humorului a fost introdusă o tehnologie originală de dezincare a concentratelor cuproase prin care se asigură recuperarea unor cantităţi de plumb şi zinc în valoare de peste 40 de milioane de lei anual. Reducerea conţinutului de plumb şi zinc contribuie, în acelaşi timp, la uşurarea prelucrării concentratului de cupru în procesul metalurgic.

RADIO

În cadrul rubricii „Interpretul săptămînii", transmisă zilnic între orele 15,00 şi 16,00 pe programul II al postului de radio Bucureşti, iubitorii muzicii simfonice l-au putut asculta, în săptămîna dintre 10 şi 16 ianuarie 1983, pe marele violonist Isaac Stern. În 10 ianuarie el a concertat alături de un alt mare virtuoz — David Oistrach.

ÎNVĂŢĂMÎNT SUPERIOR

La Centrul pentru învăţămînt superior UNESCO din Bucureşti — CEPES — s-au încheiat recent lucrările reuniunii internaţionale cu tema „Perfecţionarea personalului didactic şi stimularea creativităţii în domeniul tehnologiei procesului de învăţămînt", manifestare ştiinţifică prestigioasă, organizată de Universitatea din Bucureşti în colaborare cu UNESCO. La lucrările reuniunii au participat oameni de ştiinţă, cadre didactice universitare, cercetători în domeniul pedagogiei şi psihologiei din ţara noastră şi din Bulgaria, Grecia, Iugoslavia, Turcia, Ungaria.

„DOSARUL PAPON"

Scena politică franceză a fost marcată recent de ceea ce Agenţia „France Presse" a calificat drept „scandalul Papon", Este vorba de inculparea, la 20 ianuarie 1983, pentru „crime împotriva umanităţii" a lui Maurice Papon, fost ministru al bugetului în guvernul Raymond Barre. Inculparea este fondată pe zeci de plîngeri depuse de familiile victimelor deportărilor de evrei care au avut loc la Bordeaux, în timpul ocupaţiei naziste în Franţa. Numitul va trebui să răspundă pentru actele comise în perioada 1942—1944, pe cînd deţinea funcţia de secretar general al prefecturii Gironde (departament cu capitala Bordeaux), perioadă în care peste 1 700 de evrei, printre care 230 de copii, au fost ridicaţi şi deportaţi. Doar şase persoane dintre aceştia au supravieţuit.

Afacerea a izbucnit în mai 1981, prin publicarea, în săptămînalul „Le canard enchaîné", a unor documente din epocă, semnate de M. Papon, din care reiese că acesta solicita jandarmeriei locale efectivele necesare pentru escortarea unor convoaie de deportaţi evrei spre un lagăr de concentrare din regiunea pariziană. Dezvăluirile revistei s-au întemeiat îndeosebi pe rezultatele anchetei, îndelungi şi minuţioase, întreprinse de Michel Elitinsky, unul din puţinii evrei care au scăpat atunci, ca prin minune, raziei. Pe atunci în vîrstă de 17 ani, Michel s-a ascuns într-un dulap şi n-a fost descoperit. Toţi ai săi au pierit la Auschwitz. După Eliberare, el, împreună cu prieteni de-ai săi, au scotocit în arhiva prefecturii Gironde şi au strîns un mare număr de documente compromiţătoare privitoare la activitatea colaboraţionistă a lui Papon. După publicarea acestora în săptămînalul amintit, Papon, care, între timp, a făcut o lungă carieră politică şi a deţinut funcţii înalte, între care şi aceea de prefect al poliţiei din Paris, a căutat să se dezvinovăţească, pretinzînd chiar că, începînd din 1943, a adus servicii rezistenţei antifasciste franceze. Dar, ulterior, alte familii ale deportaţilor evrei din regiunea Bordeaux au ajuns în posesia unor documente care, potrivit organizaţiilor antirasiste, precum şi avocatului Serge Klarsfeld, cunoscut pentru zelul său în urmărirea criminalilor nazişti şi a colaboratorilor lor, pun suficient în cauză răspunderea fostului ministru al bugetului pentru participarea la deportarea evreilor. Între altele, noile documente descoperite atestă că Papon ar fi avut posibilitatea să-i salveze măcar pe copii şi n-a făcut-o, în mod conştient.

Coincidenţa a făcut ca în aceeaşi zi în care Papon afirma, la ieşirea de la Palatul de Justiţie din Bordeaux, că este victima unei „manevre politice", aceleaşi instanţe judiciare să repună pe rol dosarul unui alt fost demnitar, Jean Leguay, care, încă din 1979, fusese inculpat pentru participare la persecuţiile antievreieşti din perioada Holocaustului, proces amînat în diferite rînduri.

Comentariile presei franceze asupra acestor cazuri văd în măsurile luate de justiţie o expresie a intenţiilor autorităţilor franceze actuale de a acţiona, la presiunea opiniei publice democrate, mai ferm pentru reprimarea şi stăvilirea manifestărilor antisemite şi rasiste, a căror recrudescenţă s-a manifestat atît de intens în ultima vreme.

I. C

ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

TELEGRAM

His Excellency

NICOLAE CEAUŞESCU

President of the Socialist Republic of Romania

On your 65th birthday and 50 years of tireless struggle in the service of justice and the homeland please allow us to convey to you on behalf of the Federation of Jewish Communities (M) of the Socialist Republic of Romania and in our own behalf best wishes of good health and happiness as also fresh successes in your blessed mission.

Our most respectful and affectionate homage is added to that of all the citizens of this country which you guide with wisdom and selflessness on the path of progress and flourishment and whose prestige you in the world have raised to unprecedented peaks.

Alongside of the faithfuls of the other religious congregations we convey to you on this occasion too, our gratitude for the full religious freedom we enjoy, for the broad possibilities of cultivating our traditions, of observing our belief and of living in harmonious brotherhood with the faithfulls of the other religions, united by the community of ideals in the service of the common homeland.

The Jewish communities also convey their homage full of gratitude and affection for the humaness and wisdom with which you solve our specific problems, for the consistent and prestigious home and foreign policy promoted by socialist Romania for peace among peoples and the right of each state to sovereignty and independence.

We assure you that we shall know how to further the glorious traditions of our forebears, to struggle an work for the prosperity of Romania, that we shall make every effort to be worthy of the six centuries of existence of the Jewish congregation in this country and shall enhance our efforts to make our modest contribution to your grand work for the homeland, for justice and for peace.

With deepest respect

DR. MOSES ROSEN
Chief Rabbi
President of the Federation of Jewish (M) Communities of the Socialist Republic of Romania

---

Chief Rabbi dr. Moses Rosen

The Jethro Pericope (Exodus 18.1)

TWO TABLETS, ONE LAW

ויהי קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והא' יעננו בקול (שמות יט-יט)

"And when the voice of the horn waxed louder and louder, Moses spoke, and God answered him by a voice" (Exodus, 19.19).

The "flight from Egypt" was not an end. It was a means. Its purpose was to take the recently liberated slaves to the revelation on Mount Sinai. Moses learned this when he was entrusted with the divine mission of liberating his brethren, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את הא' על ההר הזה (שמות ג-יב) "When thou hast brought forth the people out of Egypt, ye shall serve God upon this mountain" (Exodus, 3.12). Not only physical slavery, moral bondage, too, had to be ended. It was on Mount Sinai that the law was given that would give back dignity to man, and teach him to fight for his own and the community's happiness.

This, then, is an historic truth we must never forget. Whosoever imagines that "the flight from Egypt" was only an act of national liberation, like so many others recorded since, does not understand Mosaism.

It was then that we became a community apart, a blend of interlocking elements of religion, nation, culture and civilization, not one of which can be separated from the others. Whosoever defines us as only a cult, or only a people seeks to force us into a general cliché and fails to understand our specific character.

Many a people, philosophy, religion and view of life appeared and disappeared in the course of the nearly four thousand years of our existence. Not only the sun rises, reaches the zenith, and sets. Physical life, individual and national, follows the same pattern. Youth, maturity and old age mark phases in the lives of communities that are just as inevitable as in the lives of individual persons.

Am Israel Hai. We live and survive despite innumerable vicissitudes because "the flight from Egypt" and our emergence on the arena of history had a higher purpose: the revelation on Mount Sinai, the gift of the Torah and our becoming "the people of the Book", Am Hasefer,

As long as we have a message to deliver, we have a reason for our existence. Woe to us if we had no Torah, no spiritual message!

"Why", the sages asked themselves, "was it necessary to have two tablets of the law? Could the ten commandments not be put on one tablet?".

"Two tablets were needed", they answered, "because one had to carry the fundamental principles governing the relations between man and God, and the other the rules regulating relations between man and his fellow man. Two tablets of equal importance due to their contents, and equally sacred due to their ethic. These are the two guidelines of Mosaism".

To respect the commandment "I am the LORD thy God", is just as sacred a duty as to observe the commands "Thou shalt not murder" and "Thou shalt not steal". He cannot be a good Jew who limits piety and reverence to prayer and thinks he can trespass the ethic prescriptions of the same Decalogue that call for respect for the life, work, rights and dignity of our neighbour.

The first commandment, which defines the unique nature of the One and Only God, says: "I am the LORD thy God, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage".

God does not reveal Himself to the Jews as the maker of the cosmos. Instead of saying that it was He who created heaven and earth, he reminds His people that He liberated them from slavery, which means that in His view even more important than the creation of the world is the day on which men ceased being slaves, for liberty alone gives life a meaning, and the victory of justice alone protects the world from annihilation. Creation cannot survive unless it is ruled by moral law.

There is an incisive, ironic Midrashic legend which says that before the revelation on Mount Sinai, God took His Law and visited several kings of peoples, asking them whether they would accept His teaching. The kings of Esau and Ishmael were frightened when they heard that it forbade murdering and stealing. They rejected it because its principles struck at the very foundations of their lives. But the former slaves, who had so cruelly suffered from the tyrants' rule of robbery and murder, gladly accepted it, shouting נעשה ונשמע "We shall carry it out and respect it".

Initially, the proclamation on Mount Sinai announcing that the world is not a jungle did not have a wide response. With every passing century, however, the voice reaches a greater number of hearts and souls of believers, because it speaks of the finest aspirations of Man, and ultimately it will be embraced by all Mankind.

HIS EMINENCE AND MRS. DR. MOSES ROSEN LEAVE FOR ISRAEL

On Tuesday, 18 January 1983, His Eminence and Mrs. Dr. Moses Rosen left by air for Israel, where His Eminence will continue his didactic and scientific activity at the faculty that bears his name. His Eminence will also have interviews with important personalities of the Israeli public and cultural life.

From Israel, His Eminence will go to the U.S.A. where he will attend the meeting of the Governing Board of the W.J.C., and meetings of JOINT.

His Eminence was seen off at the Bucharest Otopeni Airport by leaders of the Federation of Jewish Communities and of the Jewish Community of Bucharest.

LECTURES

The lecture "Peretz ben Moshe Smolenski, an illustrious predecessor" was held by professor Marc Clarian at the F.J.C. festivity hall in Popa Soare Street 18, on Saturday, 15 January 1983.

After having given some biographical data, the lecturer dwelt on the complex activity of the novelist, story teller, editor and publicist, of this personality who in special historical conditions made a considerable contribution to the promotion of Hebrew as a spoken language. His novels and especially the "Hashahar" review, edited by Peretz Smolenski for 18 years, account for a brilliant period in our publicistic domain, the review being a cornerstone in the history of modern Hebrew literature.

"It can be asserted" the speaker said "that Smolenski developed in many a conscience and heart the love of nation and the feeling of defending the genuine Jewish dignity, the conviction that a people needs a country".

Smolenski proudly wrote in one of the first issues of "Hashahar": "It is necessary that the Jewish people be like the other peoples, that it aspires to the light of science and **be loyal to the country it lives in.** But just like the other peoples, it must not be ashamed of its origin and must not renegate the hope that its exile will come to an end by and by. We must know, just like the others, how to appreciate our language, the glory of our people. Under no circumstance must we blush for the language in which our prophets spoke, in which our ancestors prayed and wept while their blood flowed...".

His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen made some completions saying that we have to know our forerunners who made considerable contributions to the treasure store of world culture, to the development of links between old and new, between the Judaic spirituality and the great ideas of contemporaneity.

Mr. Theodor Pineles held a lecture on Saturday, 21 January 1983, on **Elie Wiesel.**

The lecturer highlighted the rich and multiple activity of this outstanding son of our people, from Sighetul Marmației. The speaker dwelt on the chuequered life of the author, deported to Auschwitz and the only survivor of a very large family that shared the fate of so many Jewish families exterminated by fascist brutality.

A detailed description was given of Wiesel's rich work which includes many novels and stories, most of them directly related to that dark period in the history of the 20th century.

The other speaker of the evening, **writer Wolf Tamburu,** also from Sighet, gave an interesting description of his memories and impressions of Wiesel's native town and family, and the atmosphere of the locality where people of different nationalities and religions had lived and worked side by side until the region's whole life was changed by the temporary Horthy domination. This is the world described by Wiesel in his works.

Engineer Theodor Blumenfeld, chairman of the Jewish Community of Bucharest, who spoke early in the evening of some of Wiesel's thoughts included in "Paroles d'étranger" was most useful in understanding Wiesel and the nature of his works. The text presented is in fact the writer's profession of faith.

The text, telling in itself, strongly impressed the listeners and made possible a genuine understanding of the depth and authenticity of this writer, a correct evaluation of the dimensions of a work and of a great writer of documentary literature.

AN EPISODE FROM THE ANTI-HITLER WAR

Theodor Zissu was born in Piatra-Neamț just before the First World War. He was brought up in keeping with his father's ideas, A. L. Zissu, founder of the Jewish Party of Romania (1919). He studied at the Polytechnical Institutes of Jassy and Bucharest, and the only work of his we know of is an accurate scientific description of Neghev region — a desert region in southern Israel. In token of valuation for this work, the city of Bersheeva, in Neghev, has named a square after Theodor Zissu. In the autumn of 1942, the "Africa Korps", under general Rommel, launched a heavy counter attack on the British troops, considerably weakening their positions. In May-June 1942, the "Africa Korps" won big victories (withdrawal of the British troops from Bir-Hakeim, Gazela, El-Aden and occupied Tobruk). It seemed at that time that the "desert lion" — general Rommel — would succeed in taking Cairo. Consequently, the special British services appealed to the Jewish Agency. A detachment of volunteers was formed immediately under Theodor Zissu, whose mission it was to capture Rommel. The 23-strong group of men, all of whom spoke perfect German, were dressed in German uniforms and had German armament and transport means. And obviously, they had the necessary papers on them which were drawn up with utmost care by the special British services. They left from a place close to the port of Sirta for the little locality on the Nile where Rommel had his general quarters. They reached Rommel's tent at dawn. The tent was empty; one hour before the detachment's arrival, Rommel left by air for Germany having been summoned there by the O.K.W. The officer on duty at Rommel's quarters, surprised at the arrival of a detachment with a special O.K.W. order, rang Rommel and told him about the arrival of the detachment. Rommel enquired at the O.K.W. about the purpose of this detachment, and the situation was clarified fairly quickly. Upon which, Rommel gave orders to his quarters that the detachment be stopped. But by the time the officer on duty gave the relevant orders by phone, the detachment had started back and had covered in the meantime some 100 km. Summond to stop, they went on. The Hitlerite garrison opened fire and during the armed clash that followed, Theodor Zissu and 18 of his men fell. The others, seriously wounded, were taken prisoners. The Hitlerites had 42 dead and several wounded.

ALEXANDRU VIANU

דבר בעתו — אגוט וואָרט

(המשך פון זייט 11)

ון דער זודישער היים: ראובן (נישט ראבערט). מעון (נישט סיסור). לוי (נישט לואיס) א.ז.וו. ראו נישט אועלכע מסיס נויעשע נעמען ווי ראסמאעד" און טריסטינא און פאויל און ווסר, און אייוואן און סטעפאן (אדער: ראון און סטיפון). דיע נעמען האבען אנוישע ראסאריע. זיי רעפרעזאנטיערען מלכים און הע־לן פון אללע פעלקער, נור נישט"עם ישראל". ון דענן נישט שענער פאר איורים קינד צו הסון: דוד, אדער יעקב, אדער ישראל, אדער חל, אדער עקיבא? אדער אפילו משה אדער חה און אברהם. און דאס זעלבע מיט פרויען נע־ון: מרים, דבורה, רחל, רבקה א.ז.וו. מענ־ ען נור דוקא אנוישער פרעזידענט הייסען ראבראהם", אדער איין אנגלישער ויסנשאפטלער רוועס". און אייזר מיינט אז ער דארף, און קענן ך בעהאלטען אונטער נוישע נעמען. ויע איז ונדער נערעכטער נאצ'יונאלער שטאלץ? ברוך ה', ך דארפען זיך נישט שעמען מיט אונזער פער־ אנטהייט, מיט אונזערע גרויסע אבות פון אללע רות, און מיט זאס זיי האבען נגעגעבען דער נאג־ ור מענשהייט ...

דער גרויסער דיכטער נעשהע האט אמאל געשריע־ ון דעם בערימטען דיכטער לעססינג: אנאמען ורף מען רעספעקטיערען. עס איז נישט סתם ן אסלבוש ואס מען קענן עס בייטען. עס איז ך מענש אליין — אזוי ווי דיע הייליגע תורה אגט אין פרשה „בראשית": „הוא־שמו". יעדער ונדער „איז זיין נאמען". דער נאמען איז דיע ברכה פון יעדעם איינעם. „שלא שינו" ברענגט ון נאולה.

אָרא

רש"י ברענגט דא דעם מדרש „חכל על דאבדין, א משתכחין". „אשאר אויף דיע ואס מיר אבען פערלוירען, און מען קען זיי נישט מעהר פונדען". פרעגט זיך, סטיטש מיר האבען דאך ולערגט אז ווענן איין צריק איז נפטר פון דער לם, ווירד אנדערער צדיק געבוירען. און דער ש"ע האט צושפרייט און געפלאנצט דיע גרויסע מות אויף אללע דורות. קענן מען ענפערן אזוי: ך ווירד געבוירען אנייער צדיק, נור נעה ווארט ון דער נייער „צדיק" ווירד אויפואקסען און האב־ ען אנוטע השפעה אויף דער וועלט. דערווייל בלי־ ט מען פעריתום'ט ... און נאך אצרה. נישט תמיד יסס מען ווער איז דער נייער צדיק קענן ער ון „א נסתר", אבאהאלטענער, אן אהשפעה בכלל. ווא משתכחין", מען געפונט אויהם נישט ... ון נאך שארפער קענן מען זאגען, טאקע ערער דור האט זיינע פיהרער. „דור־דור, ודו־ שיר". נור פון ואסערער קוואליטעט? טאקע „יפתח ורו כשמואל בדורו". אין זיין דור איז יפתח שופט, אפירער, אזוי ווי שמואל הנביא אין ון דור. נור וואויל דעם דור ואס האט אשמואל, ון אח און וועה דעם דור אז „יפתח, איש בור" איז דער מנהיג ... „ולא" (אנארנישט) משתכחין, טעהט אויף דער שפיץ. אונזערע הייליגע חכמים אבען אז אמענש דארף תמיד זיך פרעגען ווענן ולען מיינע מעשים דערגרייכען דיע מעשים פון מיינע אבות? נישט נענוג צו האבען גרויסע אבות, ון זיין שטאלץ אויף יחוס אבות (נעהאט אטאטען, אייזע). נו און איך אליין, ואס טוה איך אויף? ון דער עיקר: וועלען מיינע קינדער, און מיינע אינקלעך אויך שטאלץ זיין אויף זייער יחוס?

בא

„כמעו תספר באזני בנך". דיע אללע נסים פון מצרים זענען נישט נור דיר צוליב, נור דער עיקר איז אז דו זאלסט דערצעהלן דיינע קינדער און ון אנדערע. דער גאנצער סדר פון פסח איז נשטעלט אויף דער „הגדה", אויף „והגדת לבנך", דער טראדיציון, דער חינוך פון דיע קינדער, עס ראלט זיין אהמשך, אפארטזעצונג, אצוקונפט. דער־ פאר זענען דא אסך מצוות ואס זענען „זכר ליציאת מצרים". זכור, געדענק! נישט נור אלס איחוד, נור איך אלס אפאלק. האלט דיע מצוות כדי „ורא־ יתם", איהר זאלט זעהען, און „וזכרתם", איהר זאלט געדענקען, און דאנן „למען תזכרו", וועלען אייערע קינדער אויך האבען ואס צו געדענקען ... דראוויף איז אונזער צוזונפט נעבויט. אויב עס לוסט זיך דיר נישט דיע מצוות מקיים צו זיין, געדענק דיינע קינדער, און „עשה למען תינוקות", טוה עס צוליב זיי, אז זיי זאללען זיין יודען, טאקע פאר שטאלץ נוטע יודען. דזואלסט האבען פון זיי נחת.

בשלח

(שבת שירה־המשה עשר בשבט). „ויורהו ה' עץ", ון האט איהם „געלערנט" א בוים.

אמולעדנ. אין דער טרוקענער הייסער מדבר, אין א ארט ואס האט נור געהאט אקוואל פון ביטער ואסער, אפשר נוט פאר בעדער און א רפואה, אבער צו טרינקען — ביטער. שרייט דאס פאלק צו משה': געוואלט! מיר זענען דורשטיג. האט רבש"ע איהם געהייסען נעמען עפס א בוים און איהם אריין ארפען אין דעם קוואל, און אט איז דאס ואסער נעווארען זיס און נוט צום טרינקען. דארט האט השי"ת איהם געלערנט „חוק ומשפט", דאס געזעץ פון נערעכטיגקייט, און ווע אזוי צו הייל־ען אויך דיע מענשען...

דיע תורה לערנט אונס אז אמענש איז נענלי־ כען צו א בוים, „האדם עץ השדה". טאקע פער־ האנען היינט יודישע קינסטלער ואס האבען ענט־ דעקט אז בוימער זעהען אויס ווע מענשליכע פי־ נורען, און עס זענען שוין דא טייערע סקולפטורען פון פערשיעדענע אזעלכע „מענש־בוימער", און מאלעריען, און אפילו פאטאגראפיען. נור דער עיקר איז נישט דאס אוסערע אויסזעהען נור דיע פנים'יסרייען נשמה און נאטור ... אזוי ווע אבוים ואהסט נישט און לעבט נישט נור אז ער איז איינ־ געווארצעלט מיט שרשים אין דער ערד. ער קען נישט דערגרייכען צום „היממעל" אויב ער שטעהט נישט פעסט אויף דער ערד (מוצב ארצה). דער אויבערשטער יתברך ויל פון מענשען אז דיע הוי־ כע אידיאלען פון „חסד ומשפט וצדקה" זאללען הערשען דוקא „בארץ", אויף דער ערד, ווע דער הייליגער רמב"ם דערמאנט אונס ביים אבשלום פון זיין גרויס פילוזופיש ווערק „מורה נבוכים". נישטו קיין פירות נור אז דער בוים איז יונק אין ציהט זיין קראפט פון זיין לאנד. אדער ווע אונזערע הייליגע חכמים זאגען אין „פרק": אבוים ואס האט מעהר צוזיינען ווע ווארצלען, האלט זיך נישט. דער ערשטער שטורם, אדער סתם א ווינט, קומט און קעהרט איהם איבער. יע, איין בוים איז נישט גלייך צו צווייטען. יעדער איז פערשיעדען, א פאר־ שוין פאר זיך, מיט זיינע אייגענע פרוכט, אבער אללע בוימער צוזאמען מאכען אנארטען, אדער א וואלד, א ציבור, א פאלק ... יעדער טראגט זיינע אייגענע פירות, און צוזאמען נעבען זיי זיסע שפיז, קיהלען שאטען, און האלץ. פערהאנען נאך א סך גלייכענישען. און אזוי ווע דער מענש האט א ראש השנה, ווענן ער איז נעשאפען געווארען (היום הרת עולם) און ווענן ער ווירד געמשפט און הימעל, אזוי האט דער בוים א „ראש השנה", ווענן ער ווירד געמשפט אין הימעל, ד.ה. 15 טעג אין חודש שבט, ראש השנה לאילנות. געהט ארוים מיטען חודש שבט אין ארץ ישראל, זעהט איהר גאנצע בוימער וויים ווע מיט שנעע, דאס זענען דיע מאנדעל בוימער אין פולקע בליטען. זיי זענען דיע ערשטע בוימער ואס דערפיהלען דעם פריה־ ליגג און נעמען זיך בליהען. דאמאלס דארף מען בעטען רחמים אז אללע בוימער און פלאנצען זאללען מצליח זיין און טראגען גוטע פירות. עס איז אפארגע פון רענען ווינד און זון א.ז.וו. אין ירושלים האבען מיר א שיינעם מנהג. מען קומט זיך צוזאמען און מען עסט 15 מינים פון פירות און מען מאכט ברכות און מען זאגט, אדער זינ־ גט, דיע 15 קאפיטעל פון „שיר המעלות", און מען דאנקט השי"ת פאר זיין — אונזער — הייליג לאנד און פאר דיע פיינע זיסע פירות. הלואי, השי"ת זאל געבען „גוטע פירות" פון בוימער און פון מענשען. מיר זאללען פון זיי קענען הנאה האבען אין הארמוניע און שלום.

דאס לערנט אונס דער פסוק אין דער פרשה. דער „בוים" — מענש דארף זיין דער וואס מאכט אללעס זיסס.

ידיעות פון דער יידישער וועלט

יידיש לימוד

דער פאר זיצער פון יידיש־קאמיטעט אין באר־שבע רפאל ברעסלער האט מיטגעטיילט דער ביוראָ פון וועלטראט, אז צוויי מיטשלושלו האבן שוין באשלאסן ממשיך צו זיין מיט יידיש־לימוד ארן א דריטע מיטשלושל וועט באשטימען נאך די ימים טובים. ער האט אויך מיטגעטיילט אז אינעם באר־שבע אוניווערסיטעט לערנען 30 תלמידים יידיש.

40 יאָר

סטעפאן גראיעק האט אויספיר לעך באריכטעט ווענן די צוגרייטונגען וואס ווערן געמאכט אין ווארשע אפצומערקן אין אפריל 1983 דעם דאטום פון 40 יאר זינט דעם יידישן אויפשטאנד אין ווארשעווער געטא. גראיעק האט אויך אינפארמירט אז די יידישע אינסטאנצן אין ווארשע לאדן אויך אן פארשטייער פון די וויכטיקע יידישע ארגאנ־ זאציעס אויף דער וועלט. ער האט אויך פארגעש־ לאגן אז דער וועלט־ראט פאר דער יידישער קול־ טור, זאל זיך אויך באטייליקן אין דעם דאזיקן מעמד. דער פארשלאג איז אנגענומען געווארן איינשטימיק.

טעאטער

ישראל סטאלארסקי האט אינפארמירט אז די לייטונג פון בית ראשוני פועלי־ציון האט באשלאסן איינצואָרדענען אין זייער בנין א יידיש קליינקונסט — טעאטער. עס זענען דארט פאראן אלע נויטי־ קע אייגריכטונגען. דורכפירן טעאטער פארשטעלונ־ גען.

די לייטונג פון ראשוני פועלי־ציון שלאגט פאר אז צווישן זיי און דעם וועלטראט זאל געשאפן ווערן א שותפות אויף דעם געביט. נאך אן אויס־ פירלעכן מיינונגס אויסטויש איז אָנגענומען גע־ ווארן דער פארשלאג און ס'איז אויסגעווייזלט גע־ ווארן א אקמיסיע וואס זאל אויסארבעטן א גענויעס פלאן.

אויסצייכענונגען

די אויסצייכענונג ווי דער באדייטנגסטער יי־ דישער אינטעלעקטואל אין לאטיין אמעריקע, איז פון וועלט קאנגרעס צוגעטיילט געווארן דעם ד"ר העשיל קלעפפיש, וועלכער איז גוט באקאנט דעם יידישן לייענער פון זיינע עסייען, וואס ער האט פארעפנטלעכט אין יידישע אויסגאבעס.

ד"ר העשיל קלעפפיש האט איצט ארויסגעגעבן א בוך עסייען א"ג „עבאם פון פארשווונדענער צייט". דאס בוך איז ארויסגעגעבן געווארן דורך דעם וועלטראט פאר יידיש און יידישער ליטעראַ־ טור. אין גיכן דערשיינט אין זעלביקן פארלאג א צווייטער בוך ליטעראַרישע עסייען א"נ „צווישן די צוויי וועלט־מלחמות".

*

פראָפ. חיים בן — שחר, דער פרעזידענט פון דעם תל — אביב'ער אוניווערסיטעט, האט איבער־ געגעבן דעם באריכטן סקולפטאר הענרי מור דעם טיטל פון דאָקטאָר האָנאָרים קאוזא פון דער פי־ לאָזאָפיע פאקולטעט. מיט דער געלעגענהייט איז אויפגעעפנט געווארן אן אויסשטעלונג מיט אייר־ ניקע שאפונגען פון דעם קינסטלער. מור, וועל־ כער האט באזוכט ישראל צוריק מיט פיל יאר, האט דערקלערט „אז דער באזוך איז געווען איי־ נער פון די גרעסטע עקספערימענטן אין זיין לעבן". אין זיין רעדע בשעת זיין באערן מיטן הויכן טיטל, האט דער קינסטלער דערקלערט: „די שטרעבונג פון ישראל צו שלום איז אויך מיינע".

*

א פרייז פאר ליטעראַטור און קונסט איז די טעג עטאבלירט געווארן אין בית שלום־עליכם אין תל־אביב.

דער פרייז וועט פארטיילט ווערן יעדעס יאר דריי שאפער פון צווישן שרייבער און קינסטלער אין יידיש און העברעאיש, דראָאיזאיער, דיכטער, דראמאטורגן, עסייאיסטן און ליטעראַטור פאָר־ שער.

א פרייז וועט אויך צוגעטיילט ווערן א קינסטלער, אדער א גרופע פון קינסטלער, וואס זענען שא־ פעריש און צייכענען זיך אויס אויפן פעלד פון מוזיק, טעאטער, און פלאסטישע קונסט אין ישראל אדער אין אויסלאנד.

די לאורעאטן וועלן אויסגעקליבן ווערן דורך א זשורי.

דער פרייז איז אויפגעשטעלט געווארן א דאנק דער ווילקייט פון פרוי עממא שייווער, די באַ־ קאנטע זינגערין און קולטור טוערין, און וועט טראָגן דעם נאָמען „בית שלום־עליכם־שייווער פרייז פאר ליטעראַטור און קונסט".

די ערשטע פרייז פארטיילונג וועט פארקומען אין חודש מאי ה.ו. אין זאל פון בית שלום־עליכם.

קונסט מוזיי

ביי דער אָנווזנהייט פון דעם פראָנצוזישן פרע־ זידענט פראנסוא מיטעראן, וועלכער האָט גע־ ווייזט אין ישראל, איז אין „יד ושם" אין ירושלים געעפנט געווארן א מוזיי, געווידמעט דער שואה. עס איז צו דעם צוועק אויפגעשטעלט געווארן א צווישטאָקיקער בנין, וואס אלע זיינע צימערן וועלן דיינען פאר אן אויסשטעלונג פון די עקספאָנאטן, וואס האבן צוטון מיט דעם חורבן וואס די נאצים האבן געבראכט אויפן אייראָפעישן יידנטום. דאָ נייען אריין בילדער, וואס זענען געמאָלן געווארן אין די געטאָס און אין די טויט לאגערן.

איין צימער אין בנין איז געווידמעט די שא־ פונגען פון די קינדער אין די שואה — באָדינ־ גונגען און צווישן זיי — א סך דירנדיקע בילדער, וואס קינדער האבן געצייכנט און געמאָלן אין לאָד־ זשער געטאָ.

פרעמיעס

אין זאל „בית אריגולה" אין דער שטאָט ביב־ ליאָטעק „שער־ציון" אין תל — אביב איז פאָר־ געקומען די פייערלעכע פארטיילונג פון די ליטעראַ־ רישע פרעמיעס א"ג פון פוילישן יידנטום פארן יאָר תשמב — 1982. די פרעמיע איז צוגעטיילט געווארן דורך דער וועלט — פעדעראציע פון פוי־ לישע יידן.

דאָס יאָר האָבן די פרעמיעס באקומען דער דיכ־ טער מאיר בוסאק פאר זיין לירישפאָעטישע שא־ פונג און זיין ליד פון חורבן און דער פאָרשער מאיר ווונד פאר זיינע צוויי ביכער ענציקלאָפעדיע פון חכמי־נאליציע.

געעפנט דעם אָוונט האָט ד'ר ישעיהו שפירא, געלייענט די מאָטיוון האָט דער פאָרזיצער פון זשורי, ישעיהו אברק. באגריסט האָט אין נאָמען פון דער שטאָט תל־אביב האָט דער וויצע־בירגע־ מייסטער יצחק ארצי.

פרעמיע

אין לייוויק־הויז אין תל־אביב, איז אונטערן פאָרזיץ פון אדוו. ישראל איסערלעס, פאָרגעקו־ מען די דריטע צוטיילונג פון דער ליטעראַרישער פרעמיע א"ג פון אריה. שמרי. די פרעמיע איז באשטימט געווארן דורכן הילפס — פאנד פאר יי־ דישע שאפונגען ביים פארלאג „יידיש־בוך" און איז צוגעטיילט געווארן דעם דיכטער אברהם סוצקעווער.

די דיכטערין רבקה באסמאן האָט געלייענט די מאָוויטן פון דער זשורי, וואָס איז באשטאנען פון ישראל איסערלעס, רבקה באסמאן און פייוול זי־ געלבוים.

דער לאורעאט האָט געהאָלטן אן איינדרוקספולע רעדע ווענן אריה שמרי און זיין שאפן.

אן אָוונט

אין בית־שלום אש אין בת־ים (ישראל) איז פאָרגעקומען אן אָוונט געווידמעט דעם שרייבער שלום אש צו די 25 יאָר נאָך זיין פטירה.

אינעם אָוונט, אויף וועלכן ס'איז אָנוועזנד גע־ ווען שלום אשס טאָכטער רות שאפער, האָבן זיך באטיילט דער ראש העיר פון בת — ים, מנחם ראָטשילד און די שרייבערס מרדכי צאנין און שמעון קאנץ.

*

200 יאָר נאָכן טויט פון אפרים לעסינג, איז דערשינען א בראָשור ווענן קאמף פונעם גרויסן שרייבער פאר די רעכט פון יידן. אין דער דאָזי־ קער בראָשור ווערט צוו. אנד. אונטערגעשטראָכן די הארציקע פריינדשאפט צווישן לעסינג און מענדעלסאָנען.

פילם

אונטער דער הויפזיכט פון דעם חינוך אָפ־ טייל פון דער יידישער קהילה אין ענגלאנד, איז געשאפן געווארן דער פילם וואָס שטעלט פאָר דאָס לעבן און די קאריערע פונעם לאָרד פישער אָף קאמדען.

צייטשריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

דערשיינט צוויי מאָל אין חודש ● 1.2.1983 ● בוקארעשט

א רעספּעקטפולער אָמאַזש פאַרן פּרעזידענט ניקאָלאַע טשאַושעסקו

זיין עקסעלענץ

ניקאָלאַע טשאַושעסקו

פּרעזידענט פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע.

צו דעם 65סטן געבוירנטאָג און 50 יאָר פון אומדערמידלעכן קאַמף אין דינסט פון יושר און פאַטערלאַנד, בעטן מיר אייך אַז איר זאָלט דערלויבן אַז אין נאָמען פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע און אין מיין פּערזענלעכן נאָמען, זאָלן מיר אייך איבערשיקן די בעסטע ברכות פון געזונט און גליק, ווי אויך נייע גרעסערע דערפאָלגן אין דער געבענטשטער מיסיע וואָס איר פירט אויס.

אונדזער אָמאַזש פול מיט רעספּעקט און ליבשאַפט ווערט צוגעגעבן צו יענע פון אַלע בירגער פון דאָזיקן לאַנד וואָס איר פירט אָן מיט פאַרשטענדעניש און איבערגעגעבנקייט אויפן וועג פון אויפבלי פון פראָגרעס און וועמענס פרעסטיזש אויף דער גאַנצער וועלט איר האָט דערהויבן אויף אַ מדריגה וואָס האָט נאָך קיין מאָל נישט דערגרייכט.

נעבן די גלויביקע פון די אַנדערע קולטן דריקן מיר אייך אויס מיט דער געלעגנהייט אונדזער טיפע אָנערקענונג פאַר דער פולשטענדיקער רעליגיע-פרייהייט פון וועלכער מיר גענישן, פאַר די ברייטע מעגלעכקייטן צו קולטיווירן אונדזערע טראַדיציעס, צו רעספּעקטירן אונדזער אמונה און צו לעבן אין ברידערלעכער האַרמאָניע מיט די גלייביקע פון די אַנדערע קולטן, פאַראייניקטע דורך געמיינזאַמע אידעאַלן אין דינסט פון געמיינזאַמען פאַטערלאַנד.

די יידישע קהילות שיקן אייך איבער, גלייכצייטיק זייער אָמאַזש פול מיט דאַנקבאַרקייט און ליבשאַפט פאַר דער מענשלעכקייט און פאַרשטענדעניש מיט וועלכע איר לעזט אונדזערע ספּעציפישע פּראָבלעמען פאַר דער קאָנסטרוקטיווענטער און אָנגעזעענער אינערן און אויסערן פּאָליטיק פון דער סאָציאַליסטישער רומעניע, אין דינסט פון שלום צווישן פעלקער און פאַרן רעכט פון יעדן לאַנד אויף אַ סוווערענער און אומאָפּהענגיקער עקזיסטענץ.

מיר פאַרזיכערן אייך אַז מיר וועלן וויסן פאָרצוועצן די רומפולע טראַדיציע פון אונדזערע פאָרגייער, צו קעמפן און ווירקן פאַרן אויפבלי פון רומעניע, אַז מיר וועלן זיך באַמיען ראוי צו זיין צו די זעקס יאָרהונדערטער עקזיסטענץ פון יידישע קהילות אין דאָזיקן לאַנד און מיר וועלן פאַרכפלען אונדזערע באַמיונגען כדי צו ברענגען אונדזער באַשיידענעם בייטראָג צו דעם גרויס ווערק וואָס איר טוט אויף פאַרן לאַנד, פאַרן יושר, פאַרן שלום.

מיטן טיפסטן כבוד

ד"ר דוד משה רוזן

רב הראשי, פּרעזידענט פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות פון דער ס. ר. רומעניע

דבר בעתו — אַגוט וואָרט

הרב זאב גוטליב — ירושלים עיה"ק

ויגש-ויחי

„יעקב האט געלעבט 17 יאהר אין דעם לאנד מצרים". מיט דעם הייבט אן דיע פּרשה „ויחי". פאר דעם האבען מיר שוין גע-הערט אז ווען יוסף האט זיין פאטער פארגעשטעלט פאר פרעה'ן, און דער מלך האט איהם געפרעגט: „ויפיעל יאהרען האסט דו געלעבט?", ענטערט ער איהם: „איך האב ארום געוואנדערט 130 יאהר, אבער געלעבט-כמעט נישט". אזוי דיע מפרשים אז פּרעה האט געזעהן אז יעקב זעהט אוים שערעק-ליך אלט און שוואך, האט ער געמיינט אז ער איז זעהר זעהר אלט (און ויע קומט עס ער זאלל האב-בען יונגע קינדער). דארויף ענטפערט איהם יעקב, איך בין נישט אזוי אלט ווי איך זעה אוים. דאס קומט פון דיע צרות: צוערשט עשו זיין ברודער, דאנן לבן זיין שווער, און דינה, און ראובן, בקיצור ביטערע יאהרען. נו ענען ער איז שוין איבער געשטאנען דיע אללע צרות האט ער זיך גע-וואלט אכיסיל אפּרוהען. „וישב יעקב", ער האט געוואלט שוין זיצען רוהיג: און האט איבער גע-געבען זיינע שאף און ציינען זיינע קינדער. ער האט געוואלט געהן אויף „פּענסיע", און שעפּען נחת, און דיינען דעם רבש"ע „מתוך שלוה". נו שפרינגען ארוים אנייע פרשה, דיע צרה פון יוסף, ביטערע קנאה ושנאה צווישע זיינע זוהן. און זיין ליבלינגס זוהן, בן זקונים, דער בכור פון זיין געליעבט וויב רחל, איז פערשוואונדען, וויסט אוים צערטסן פון א וילדע חיה. ער האט נאך איהם געוויינט און געטרויערט 22 יאהר, בים ער האט איהם וועדער געזעהן אין מצרים. וואס אלעבען! פול מיט ביי-טערער גאללע. און דערפאר האט ער ענדליך אוים געבראכען מיט דיע פערצוויפעלטע ווערטער: „יוסף איז נישט. שמעון נישט. נעמט נאך אוועג בני-מין'ן". „עלי היו כולנה". אללעס ברעכט צוזא-מען, מיין גאנץ לעבענסווערק, מיינע גאנצע האפ-פנונג, מיין חלום פון 12 שטיינער-שבטים, ואם זענען פעראייניגט וויע איין גרויסער שטיין, עם ישראל. אללעס צעפאללען, צעשטערט.

אבער פּלוצים אנייע האפנונג, אנייער חלום אין באר שבע. יוסף לעבט. שמעון איז וועדער דא, און בנימין, און — אללע זוהן זענען פעראייניגט, איבערגעבעטען, „אבן ישראל", דער גדויסער עוי-גער פעלזען פונם יודישען פאלק מיט אנרויסער צו-קונפט. און אללע צוזאממען אין מצרים, אצופריע-דענע משפחה, יעצט ענדליך „וישב ישראל בארץ מצרים", ער לעבט אין שלוה, מיט נחת און פרייד. „ויחי יעקב בארץ מצרים". דוקא אין לאנד מצרים דערלעבט ער 17 גליקליכע יאהרען, מיט נחת און האפנונג. ויע דאס אלטע יודישע שפריכוואָרט זאגט: „סופך טוב, הכל טוב". ענדע גוט, אללעס גוט.

שמות

„את יעקב — איש וביתו באו".

מיט דער פּרשה הייבט זיך אן דער „ספר הגאו-לה", דיע אויסלייזונג פון גלות מצרים. פרעגט זיך, מיט וועלכען זכות? ואם איז דער הויפּט גורם פון דער גאולה? ענטערן אונזערע חכמים ז"ל, אין זכות ואם זיי האבען אין'ם גלות נישט געענדערט זייערע יודישע נעמען. „שלא שינו את שמם". ואלה שמות בני ישראל, דיע זעלבע נעמען ויע

(המשך אויף זייט 10

די רייזע קיין ישראל, פון כבוד הרב הראשי ד"ר דוד משה ראָזען שליט"א און דער רבנית

דינסטיק דעם 18 יאנואר ה.י. זענען דער רב הראשי און די רבנית געפאָרן קיין ישראל, ווו דער רב הראשי וועט פאָרזעצן זיין וויסנשאַפט-לעכע און דידאַקטישע טעטיקייט ביי דער קאַטעדרע וואָס טראָגט זיין נאָמען. גלייכצייטיק וועט ער זיך צוזאַמענטרעפן מיט וויכטיקע פּערזענלעכ-קיימען פונעם געזעלשאַפטלעכן און קולטורעלן לעבן אין ישראל.

פון ישראל וועט דער רב הראשי פאָרן אין די פ. ש. א., ווו ער וועט אַנטייל נעמען אויף דער זיצונג פון אָנפיר ראַט פונעם יידישן וועלט קאָ-נגרעס און אויף זיצונגען פון דער אָרגאַניזאַציע „דזאשינט".

אויפן פלי פלאַץ בוקארעשט-אַטאַפּען האָבן זיי באַגלייט די מנהיגים פון דער פעדעראַציע און פון דער בוקארעשטער יידישער קהילה.

ידיעות פון אונזערע קהילות

פאָרטראַגן

א סמאָלענסקי אָוונט

שבת דעם 15טן יאנואר ה.י. האָט דער פּראָפ. מארק קלאַריאַן געהאַלטן דעם פאָרטראַג „פּרץ בן משה סמאָלענסקי, א לעגענדענדער פאָרנייער".

נאָכן פאָרשטעלן איינעם קורצע ביאָגראַפישע דאַטן, האָט דער רעדנער זיך אָפּגעשטעלט אויף דער פּלאַכיקער טעטיקייט פון פּרץ סמאָלענסקי אַלס שריפטשטעלער, פאָרלעגער און פּובליציסט, און אויף זיין באַדייטיקן ביישטייער אינעם אויס-בלי פון דער העברעישער שפּראַך, אין דער צווייטער העלפט פונעם 19טן יאָרהונדערט. זיינע ראָ-מאַנען און בפרט דער זשורנאַל „השחר", וואָס פּרץ האָט אַרויסגעגעבן 18 יאָר צייט, האָבן מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ גלענצענדע תקופה אין אונ-זער פּובליציסטיק.

„מען קאָן באַהויפּטן — האָט געזאָגט דער רעד-נער — אַז סמאָלענסקי האָט באַוואָרקט און אַנ-טוויקלט אין פיל געוויסנס און הערצער די ליבע צום פאָלק און דאָס געפיל פון פאַרטייטיקן דעם יידישן כבוד, מיט דער איבערצייגונג אַז אַ פאָלק דאַרף האָבן אַ לאַנד".

סמאָלענסקי האָט מיט שטאָלץ געשריבן אין איינעם פון די זשורנאַלן „השחר": „זיכער איז נויטיק, אַז דאָס יידישע פאָלק זאָל אויך ווי אַנ-דערע פעלקער שטרעבן צו דער ליכט פון וויסנשאַפט און זיין טריי דעם לאַנד אין וועלכן ער לעבט. אָבער אויך אַזוי, גלייך מיט אַנדערע פעלקער דאַרף ער זיך נישט שעמען מיט זיין אָפּשטאַם און נישט פאַרלירן די האָפענונג אַז דער גלות וועט זיך סוף כל-סוף ענדיקן. אַזוי ווי אַנדערע דאַרפן מיר שאַצן אונזער שפּראַך, דעם כבוד פון אונזער פאָלק. אין קיינע אומשטענדן דאַרפן מיר זיך נישט שע-מען מיט דער שפּראַך אין וועלכער ס'האָבן גע-רעדט אונזערע נביאים און אין וועלכער אונזערע אָבות האָבן מתפּלל געווען און געוויינט בשעת זייער בלוט איז גערינען".

דער רב הראשי ד'ר דוד משה ראָזען שליט"א האָט אין זיין וואָרט אָנגעמערקט די וויכטיקייט און די נויטווענדיקייט צו באַערן אונזערע פאָר-נייער וועלכע האָבן געבראַכט אַ באַדייטנדן ביי-טראָג צום אַלוועלטלעכן קולטור — אוצר, צום שאַפן די פאַרבינדונגס בריקן צווישן אַלטן און נייעם, צווישן דער יידישער גייסטיקייט און די גרויסע אידעען פון דער הייגטעכנישער קולטור.

וויזעל — א שטימע אונטער א בלוטיגן הימל

שבת דעם 22טן יאנואר ה.י. האָבן מיר געהאַט די געלעגענהייט אויסצוהערן דעם פאָרטראַג פון ה' טעאָדאָר פינגעלעס איבער דעם שריפטשטעלער אלי וויזעל.

דער רעדנער האָט פאָרגעשטעלט די רייכע טע-טיקייט פון דעם שרייבער, דעם בכבוד דיקן זון פון אונדזער פאָלק, אַ געבוירענער אין סיגעט. דער רעדנער האָט באַטאָנט דאָס שטורמישע לעבן פון אלי וויזעל, אַ דעפּאָרטירטער קיין אוישוויץ און דער איינציק לעבנגעבליבענער פון אַ גרויסער משפחה, וואָס האָט געהאַט דעם גורל פון אַלע יידי-שע משפחות אומגעקומענע אין דער שואה.

ס'איז פאָרגעשטעלט געוואָרן זיינע שאַפונגען וואָס באַשטייען פון פיל דראַמאַנען און דערציילונ-גען, פון וועלכע די גרעסטע טייל איז געוואָרמעט דער טרויעריקער תקופה פון דער געשיכטע פונעם 20 טן יאָרהונדערט.

דערנאָך האָט געגענען דאָס וואָרט דער שריפט-שטעלער וואָלף טאַמבור, אויך אַ געבוירענער אין סיגעט, וועלכער האָט דערציילט אינטערעסאַנ-טע זכרונות און איינדרוקן פון זיין געבוירן שטאָט, ווענן דער משפחה וויזעל און דער אַטמאָספערע פון די מקומות ווו ס'האָבן געלעבט און געאַרבעט אייניגע מענטשן פון פאַרשידענע נאַציאָנאַלי-טעטן און רעליגיעס, ביז צו דער שוואַרצער תקופה פון דער צייטווייליקער האַרטיסטישער אָקופּאַציע. דאָס איז די וועלט וואָס וויזעל מאָלט אין זיינע ווערק.

ה'טעאָדאָר בלומענפעלד, דער פּרעזידענט פון דער בוקארעשטער יידישער קהילה, האָט דערהע-פענענדיק דעם אָוונט, פאָרגעשטעלט אַ טייל פון וויזעלס געדאַנקען וואָס זענען אויסגעדרוקט אין „פאַראָל ד'טעראַנזשע".

דער ציטאַט האָט געמאַכט אַ גרויסן רושם אויף די אָנוועזנדע און זיי קלאָרער געמאַכט די מאַסש-טאַבן פון דער שאַפונג פון דעם באַרימטן שריי-בער.

ר' בן-ציון בעניאַמינאָוויטש

דינסטיק דעם 25טן יאנואר ה.י. איז געבראַכט געוואָרן צו קבורה ר'בן-ציון בעניאַמינאָוויטש, וואָס איז נפטר געוואָרן אין דער עלטער פון 95 יאָר. ער איז געווען באַקאַנט אין דער היגער יידישער וועלט, אַ דאַנק זיין ערלעכקייט און איבערגע-געבנקייט צום יידישקייט און צו אונזער קהילה.

די חזנים וו. האַרניק און אַ. זשוקאָווסקי האָבן אָפּגעריכט די טרויער — תפילות און דער רב י.מ. מאַרילוס האָט געמאַכט אַן איינדרוקספולן הספּד דעם נפטר.

דערנאָך האָט געגענען דאָס וואָרט ה' אוו. עמיל שעכטער, גענעראַל-סעקרעטאַר פון דער פעדעראַ-ציע, וועלכער האָט אין נאָמען פונעם רב הראשי ד'ר דוד משה ראָזען שליט"א, וואָס געפונט זיך איצט אין ישראל, אָנגעוויזן די גרויסע מעלות פונעם נפטר.

פון דעם הספּד און פון דער רעדע האָט זיך אַרויסגעוויזן אַז ר' בן-ציון בעניאַמינאָוויטש האָט אָפּגעלעבט אַ לאַנג לעבן, אַ יידיש לעבן, אונטערן צייכן פון „על התורה ועל העבודה". ער פלעגט יעדן טאָג מתפּלל זיין אין כאַראַל-טעמפּל און שבת פלעג ער ביי זיינע 90 יאָר נײַן צופונס 6—5 קילאָ-מעטער, כדי נישט חלל שבת זיין. ער האָט אַנ-טייל גענעמען אין „חברה ש'ס" און האָט געלעבט לויט די חוקים פון דער תורה. ער האָט מחים געווען די מצוות פון ביקור חולים, גמילות חסדים און אַנדערע דערהויבענע מצוות פון אַ יידן אין פולן זינען פון וואָרט.

זיין לעבן קאָן זיין אַ ביישפּיל פאַר איעדן פון אונז.

כבוד זיין אַנדערק!

טיא פעלץ: סאַטירישע מיניאַטורן

דער זשאַנער פון „סאַטירישע מיניאַטורן" קאָן זיך אויסדרוקן אין פאַרשידענע געשטאַלטן — לי-טעראַרישע, טעאַטראַלע, מוזיקאַלישע אַ.אַ.וו. — און דאָס ווערט באַשטעטיקט דורך פיל טאַלאַנט-פולע קינסטלער, צווישן וועלכע אויך טיא פעלץ אין איר נישט לאַנג דערשינענעם באַנד „מיניא-טורן".

פאַראַנען אין טיא פעלצ'ס מיניאַטורן — וועל-כע זענען נישט קיין געוועגלעכע פאַריקאַטורן, הגם זיי פאַרמאָגן איינציק פאַריקאַטור שאַרפקייט — אַ מאָראַלישקייט אין בעסטן זינען פון וואָרט. ווירקלעך, איז יעדע פון זיי אַ „מאָראַלישקייט", וואָס האָט איר שורש אין אַ משל, אַ ווערטל, אַן אַפאָריזם. די ספּעציפיקשיקן פון די מיניאַטורן איז דער שמייכל צווישן טרערן, וואָס איז שטענ-דיק געווען דער כאַראַקטעריסטישער יסוד נישט נאָר פונעם יידישן הומאָר, נאָר אויך פון דער יידישער פילאָזאָפיע און עטיק. מען קאָן זאָגן, אַז אינעם שמייכל צווישן טרערן, טרעפן מיר אויך אַ שטיקל „ירושה" פון י. פעלצ'ס פּראָזע.

מיר קאָנען, מיט דער גאַנצער אויפריכטיקייט, אָנרופן דעם באַנד „אַ לערן בוך".

ב. וויקטאָר

דתב-עת

של היהדות הדתית מהריפובליקה הסוציאליסטית רומניה

ר"ח שבט תשמ"ג, בוקרשט ● מספר 523 ● דר שבועון

הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן

ויבא יתרו

פ' יתרו

(כ"ב שבט תשמ"ג)

„ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלקים" (שמות י"ח ה').

שני מיני השקפות על החיים עומדים זה לעומת זה. לא כאנשי הבינים היוצאים להלחם זה עם זה, אלא ללמוד זה מזה. לא להשמיד זה את זה, כי אם להשתלם זה על ידי זה. יתרו ומשה נפגשים וסלמדים אותנו פרק מצוין בהלכת הבנה הדדית. מורה העברים המשוחררים וכהן מדין מקדמים זה את זה בחיוך של ידידות, ותרגות והבנה. אין להם אותה הנאוה של היודע הכל שאין לו עוד מה ללמוד מחברו. אף אחד מהם לא יחשוב כי העולם צר מהכיל את דעות שניהם. וכמה יסורים היו יכולים למנוע בעד האנושות באלפי השנים מאז נתחימה פגישה סמלית זו, לו היה רמיון זה לעוני כל אלה שנסו לשעבד את אחרים תחת עול דעותיהם גם אם היו צריכים להשמיד את מתנגדיהם.

"ויבא יתרו". יתרו בא אל משה. היהדות מבריזה מראשיתה על השקפתה בנגע להתגירות. מעולם לא פנתה ימינה או שמאלה לבקש ולספח לה גרים. רק כאשר "ויבא יתרו" כאשר בא מעצמו עד שערי היהדות, רפק קחם ואמר "פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה יה" רק אז יכולים לדון על קבלתו. וגם באופן זה היב הרב לספר לו "את כל התלאה" אשר תמצא אותו בדרך היהדות, כדתנו רבנן. גר שבא להתגיר בזמן הזה, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגיר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דווים, דחופים, סחופים ומסורפים ויסורים באין עליהם? אם אומר יודע אני ואיני כראי, מקבלים אותו מיד ומודיעין אותו מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות וכו' "(יבמות מ"ו) כי רבים איסוריה ומעטים לה ומי שמחה ולא כל אדם מקבל עליו עול מצות וחומר ענשן לעיבר עליהן.

רות מבנות מואב היתה, יכרצותה לדרור על מפתן היהדות, כבר שמעה על ארבע מיתות בית דין. זאת אומרת שאין התורה מתקימת אלא בכמי שממית עצמו עליה, "ראסר ר' לקיש מנין שאין דברי תורה מתקימין אלא בכמי שממית עצמו עליה? שנאמר: זאת התורה אדם כי ימות באהל" (ברכות ס"ג)" יתאמר רות: אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך, כי אל אשר תלכי, אלך. ובאשר תלוני, אלין. עמך, עמי. ואלהיך, אלהי. באשר תמותי אמות" (רות א' מ"ו)

היהדות לא יסדה אינקוויזיציה לעברינים לתת לדם „אושר" במותם על מיתה. לא הציצה רעותיה למען רכוש גרים, לא שחדה, לא צדה נפשות. את אמונה זולתנו היינו מכבדים תמיד כי צר לנו כשאחרים לא כבדו את אמונתנו.

הרבה למדה היהדות מרבי רי פרשה זו של פגישת משה ויתרו. כל אחד נותן לחברו ומקבל ממנו את הטוב והמועיל. כאן היה חלוף דעת נעלה. כשבאנו במגע עם כל מיני תרבות היתה לנו פרשה זו הלכה למעשה. „ר"ג ריבון מצא, תוכו אכל, קליפתו זרק" (חגיגה מ"ו) מתוכן של כל מיני תרבות, כשנגענו בה, קבלנו ולמדנו הרבה. ואת הקליפה המזיקה ברוחה הזרה לנו, לא קבלנו. היונות הביאה לעולם השקפה על החיים שכלה מתנגדת לרוחנו ובכל זאת למדנו גם מהפילוסופיה שלה והרבה עמלנו כדי לשבן „יפיותו של יפת באהלי שם" (מגלה מ'). ואחרי כל אלה הכל יודעים כי תורת משה לא אמרה אני ואפסי עוד ולא צרה עינה באחרים. תורת משה פזרה בשפע מאורה המבורך, זרעה בכל מקום והמציאה פרי ברכה למחזיקים בה: „כל הנוגע בהם יקדש" (שמות כ"מ) מצות שמן הקדש חדרו לתוך הרבה השקפות. כששבו רומאה חילי טיטוס, הביאו אתם רוח חדשה שזעזעה עד היסוד עולם העבדות.

משה מלמד ליתרו ולומד ממנו. משה מלמדו לדעת את בוראו שהוא אלקי ישראל, שאין עכום סתר לו, ואת כל נברא הגהו ומשגיח על הכלל ועל הפרט, עושה משפט יתום ואלמנה ואוהב גר" (דברים יו"ח) מוציא מבית עבדים, והוא הוא „אשר ורד על הר סיני". „פנים כפנים דבר ה' עמכם בהר" (דברים ה' ד'). ומשה לומד מיתרו את חוקי בחירת אנשים מנהיגים לקהל ומה הן המדות המזכות את האדם שיבחר למדריך לעדה.

אמונתו של משה באלקים נשקפת מתוך נשמתו הזכה וחודרת ללבו של יתרו. ובאותה שעה מקשיב משה לשעוריו של יתרו המלמדו לפתור את הבעיות החומריות של העם וכך נשמר מהסתלק מן המציאות. והויות עולם הזה.

בתחתית „הר אלקים" נתמזגו שתי השקפות על החיים וזוהו ההקדמה לעשרת הדברות.

כבוד הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן
והרבנית טסו לישראל

ביום שלישי, 18 בינואר טסו כבוד הרב הראשי דר. משה רוזן שליט"א והרבנית לישראל, שם מרן הרב הראשי ימשיך את פעילותו החינוכית-מדעית בקטידרה שנקראת על שמו. כבוד הרב הראשי ינהל גם שיחות חשובות עם מדינאים ואנשי תרבות חשובים.

מישראל כבוד הרב הראשי שליט"א יסע לארה"ב. שם ישתתף בישיבת מועצת ההנהלה של הקונגרס היהודי העולמי וגם בישיבות במסגרת ה"ג'וינט".

בשדה התעופה בוקורשט-אוטופני באו לקבל ברכת פרידה מנהיגי ועד הקהילות היהודיות ושל קהילת יהודי בוקורשט.

דברי תורה

מאת **הרב יצחק מאיר מרילוס** — בוקורשט

לפרשת בשלח (טו-א) אז ישיר משה ר"ש כשראה את הנס עלה בלבו שישיר במטב הראשון אין לו הבנה ואפשר לבאר על פי מאמרם של חכמינו ז"ל (מס' מגילה יד-א) עיון ודיון בנידון זה מה שאין אומרים „הלל" על הנס של פורים כמו בחנוכה שתיקנו חכמינו ז"ל לומר הלל על הנסים שנעשו בימים ההם וכל אחד מהאמוראים יש לו הסברה על זה רבי נחמן הסברתו היא כי בזה שאנו קוראים את המגילה זהו הבעת שבח והודיה ורבא מסביר כי אי אפשר לתקן ולומר ההלל יען שבפרקי ההלל אנו אומרים הללו עבדי ד' נגיח ביציאת מצרים עבדי השם ולא עבדי פרעה אולם כאן בנס מרדכי ואסתר עדיין עבדי אחשורוש נשארנו והסברה רבי נחמן מסביר בספר ייטב לב מהגאון וצדיק יהודה טייטעלבוים האב בית-דין דסיגעט (מובן מאליו כי שניתי לשונו) כי היא ענין פסיכולוגי והיינו כי באם הנס גלוי ומפורסם ואין לפקפק בו לומר שהוא ענין טבעי אז החיוב להלל בפה ורגש אבל כשהקדוש ברוך הוא עושה לנו בהסתר מוגלם בטבע אזי יותר נכון להביע השבח והודיה בלב הפולקלור מספר בא כפרי לעיר וראה שמחת פורים תמה ושאל מה זה ועל מה זה הסבירו לו וספרו לו מהנעשה אחרי שמעו אמר לו היה אמת היה זה מעשה נאה ובשביל פשטנים או מקולקלים כאלה מספיק להתרגש בעת קריאת המגילות ולצאת בזה שבחי ההלל וזו כוונת רש"י עלה בלבו שישיר הבעת שבח רק בלב ומספיק ומסיים לאמר לא די בזה יען שהוא גם ומפורסם לאמר מחויבים להודות בפה ורגש וזה שאמר הנביא ישעיה (נב-ח) קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו מדוע ישאו קול לפרסם השבח וההודיה. יען ויחדו ירננו כי עין בעין יראו בשום השם לציון פורסם הנס מה נאוו על ההרים רגלי מבשר (שם פסוק ז) בספר ייטב לב מהאב בית-דין סיגיט עיבד ונוסח והוסיף נופך המלקט

פרחים מספר אמרי חיים וויזניץ-אראדיא אז ישיר משה שעלה בלבו שישיר שירה היה מוכרח לומר שירה משה רבנו השתדל תמיד לצמצם עצמו ולא להראות בלפי חוץ את השירה להקדוש ברוך הוא אך עתה בקריעת ים-סוף עלה על לבו יצא מגדותיו ופרצה החוצה השירה ושר בקול אז ישיר משה רש"י מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה אמרו חכמינו ז"ל במסכת ברכות (יח-ע"ב) רשעים בחייהם קרוין מתים אף אלו יכולין לבא לתחיה על ידי דברים שבקדושה שבשירה ובאופן אחר שם משה רבינו לא שר הוא בלבד אלא הפעיל על אחרים היינו בני ישראל שישירו מכאן לתחיית המתים שאלו שהיו בבחינת מתים לתורה החיה אותם בשירה בספר אמרי חיים מרבי חיים מאיריל שמילא מקום אביו הווישניצער רבי ז"ל.

מקהילותינו

הרצאות

בוקורשט

במוצאי שבת, ה15 בינואר ש.ז., ברח. פופא סוארה מס. 18, הרצה המורה מארק קלאריאן על הנושא „פרץ סמולנסקי, קדמון מזהיר".

אחרי שהציג כמה נתונים ביאוגרפיים בקיצור, הדגיש המרצה את הפעולה הרב גונית של האישיות הזאת, אשר בתנאים היסטוריים מיוחדים, — זה היה במחצית השניה של המאה ה19 —, תרם הרבה לקידום השפה העברית בתור שפה מדוברת, חיה. הרומנים שכתב ובעיקר החוברת „השחר" שהוצאה על ידו במשך 18 שנה, היוו תקופה זוהרת של העתונאות והספרות שלנו.

סמולנסקי כתב כיהודי נאה באחד הגליונות הראשונים של החוברת „השחר" שבלי שום ספק חשוב שהעם היהודי ידמה לעמים אחרים, שישאף לאור המדע ושיהיה נאמן למדינה בה הוא חי אבל יחד עם זה הוא לא צריך להתביש במוצאו ושלא יתכחש לתקוה שתקופת גלותו תקח פעם סוף, להעדיך את השפה העברית, לרומם את תהילתו ושבשום אופן לא צריך לזנוח את שפת נביאינו, בה אבותינו התפללו וקוננו בזמן שדמם נשפך.

מרן הרב הראשי הראה בסיום הערב שנחוץ להעריך ולהעריץ את הקורדמים לנו שתרמו הרבה לאוצר התרבות העולמית, שהדגישו את הקשר בין החדש והישן בין הרוחניות היהודית והרעיונות הנשגבים של זמננו.

במוצאי שבת ה22 בינואר ש.ז., נתנה לנו ההזדמנות להקשיב להרצאה על אלי וויזל, שנשאה ע"י מר מיאודור פינגלס.

המרצה הדגיש את הפעילות הרב-גונית של הסופר היהודי הזה שהוא יוצא סיגטול-מרמציאי. המרצה דיבר על החיים הקשים של הסופר, שגלה לאווישביץ והוא שריד יחיד של משפחה רבת בנים, שגורלה היה גורל הרבה משפחות יהודיות שהומשמדו ע"י האכזרים הפאשיסטים.

יצירתו העשירה של וויזל הוצגה בפרוטרוט. היצירה כוללת הרבה רומנים וסיפורים רומנטיים באופן ישיר בתקופה החשוכה ההיא בתולדות המאה ה20.

המרצה השגי על אותו הנושא, הסופר וולף ממבורו, שהוא עצמו מסיגט, העלה זכרונות ורשמים מעניינים בנוגע לעיר מולדתו, למשפחת וויזל ואורת המקומות ההם בהם חיו לפנים בצוותא ועבדו יחד אנשים מלאומיות ודתות שונות, עד ההפיכה של כל החיים של האיזור, שנפל באופן זמני תחת שליטת ההורטיסטים. זהו העולם שמאוייר ע"י וויזל ביצירותיו.

יו"ר הקהילה היהודית המהנדס טוביה בלוגפל תרם הרבה להבנת יצירתו של וויזל ע"י הצגת כמה מרעיונותיו ההכי חשובות של וויזל.

הקהל הרב שהשתתף בשתי המסיבות התרבותיות מה15 ו22 בינואר התרשם עמוקות.